

Jaargang 3

1-1993

Historische Kring Diemen

Mede mogelijk gemaakt door:

Rabobank

Wilhelminaplantsoen 124
1111 CP Diemen
Telefoon (020) 5 69 05 69

Een gewassen pentekening uit 1787 van het Weespertolhek voor de brug over de Bijlmerringvaart met de batterij van de patriotten, gezien richting Weesp (collectie Gemeentearchief Amsterdam)

Inhoud

- Woord Vooraf, Jaap Haag	1
- Rabobank, D. van de Velde	2
- Rond het ontstaan van de Rabobank in Diemen, Jaap Haag/Frits Reurekas	3
- De verschillende locaties van de Rabobank in Diemen, Wiard Krook/Frits Reurekas	8
- Enige Diemense muntvondsten, Wiard Krook	14
- De weg- en bruggen van Diemen, Erik Schmitz	15
- Oud Nieuws, Wiard Krook	18
- Aanwinsten, Hilda Kernell/Wiard Krook	19
- De Kinderpagina, Hilda Kernell	20
- Uit het leven van Katie, Hilda Kernell	21

De *Historische Kring Diemen* werd op 16 maart 1991 opgericht.

De vereniging stelt zich ten doel:

- Belangstelling te wekken voor de lokale geschiedenis van Diemen;
- de lokale geschiedenis van Diemen te onderzoeken en vast te leggen;
- archeologisch onderzoek te bevorderen;
- zich in te zetten voor het behoud van historische gebouwen, historisch landschap en resten van de materiële cultuur in deze gemeente;
- zich actief bezig te houden met de activiteiten op historisch-cultureel gebied;
- de algemene kennis van geschiedenis en archeologie te bevorderen als achtergrond en verdieping van de doelstellingen hiervoor vermeld.

Het lidmaatschap bedraagt f 20,- per jaar. Leden ontvangen het verenigingsblad *Historische Kring Diemen* (verschijnt minimaal tweemaal per jaar) en de *HKD-Nieuwsbrief*.

Men kan lid worden door zich aan te melden bij het secretariaat: p/a Rode Kruislaan 145, 1111 NH Diemen, tel. 69.92.093.

Jaargang 3, nummer 1-1993

gratis voor leden

Bestuur:

voorzitter: Jaap Haag
secretaris: Henk Teiwes
penningmeester: Jaap van Ingen
bestuursleden: Hilda Kernell, Wiard Krook
en Noor van Mens

Secretariaat:

Rode Kruislaan 145, 1111 NH Diemen,
tel. 69.92.093

Gironummer:

1525866 t.n.v. penningmeester Historische
Kring Diemen, Tobias Asserlaan 110,
1111 ME Diemen

Redactieteam:

Jaap Haag, Hilda Kernell, Beatrix Leger-
man, Frits Reurekas en Henk Teiwes

Eindredactie:

Wiard Krook

Redactieadres:

Pijlkruis 7, 1112 PC Diemen,
tel. 69.91.474

Redactieadres Kinderpagina:

Raadhuisstraat 49, 1111 BK Diemen,
tel. 69.05.654

Opmaak:

Wiard Krook

Tekstbegeleiding:

Henk Teiwes

Uiteindelijk draait alles alleen maar om het geld, wordt wel gezegd. Waaruit dan steeds een gevoel van teleurstelling spreekt over de spreekwoordelijke zwakheid van de mens. Die zou alleen maar door het vooruitzicht van materieel gewin in beweging te krijgen zijn.

Of het "slijk der aarde" ons werkelijk zo in zijn greep heeft is overigens de vraag. Zeker, de macht van het geld is groot. En we zitten natuurlijk allemaal graag ruim in de slappe was. Met geld is immers - bijna - alles te koop. Maar daarmee is nog niet gezegd dat de behoefte aan geld per definitie de belangrijkste drijfveer van ons bestaan is. Voor de meesten van ons is geld geen doel op zich maar vooral een hulpmiddel, waarmee we kunnen kopen wat we nodig hebben en waarmee we onze eigen inspanningen beloond zien.

Geld doet zijn intrede in de geschiedenis, zodra mensen in staat zijn om méér goederen te vervaardigen dan voor het eigen levensonderhoud noodzakelijk is. En het "teveel" geproduceerde verhandeld kan gaan worden. Eerst nog door het te ruilen voor iets anders, maar weldra door verkoop voor geld. Daarvoor kan aanvankelijk nog alles dienen, dat een bijzondere waarde vertegenwoordigt: edelstenen, huiden, schelpen of gereedschap. Maar na verloop van tijd wordt vrijwel alleen nog maar gebruik gemaakt van stukjes edelmetaal, waarvan de waarde door iedereen wordt aanvaard.

De problemen, die vaak rond geld ontstaan, komen voort uit de schaarste ervan. En de ongelijke verdeling, waarvan in het verleden maar al te vaak sprake geweest is. Maar die ook in de huidige tijd geconstateerd kan worden, zeker op wereldschaal bezien. Dan gaat het om vaak schrijnende armoede en om het ontbreken van financiële middelen voor het doen van investeringen. Bijvoorbeeld de aanschaf van nieuwe machines, de bouw van een bedrijfspand of het volgen van een opleiding. Zaken, die lang niet altijd contant betaald kunnen worden, maar die hun geld uiteindelijk wél zullen opbrengen.

In deze vormen van geldgebrek is sinds mensenheugenis al voorzien door geld te lenen. Na verloop van tijd maken de opbrengsten van de investering terugbetaling immers mogelijk. Maar over de vergoeding van de kredietverschaffer, in de vorm van rente, is geregeld onenigheid ontstaan. Een rechtvaardige prijs voor geleend geld valt namelijk niet zo eenvoudig vast te stellen. De wetten van vraag en aanbod hebben bovendien ook hier het laatste woord. Wat niet wegneemt, dat misbruik van een schaars aanbod moet worden tegengegaan. En het was die overtuiging, die ongeveer een eeuw geleden leidde tot de opkomst van het coöperatieve bankwezen in ons land. Het initiatief daartoe werd - uit bittere noodzaak - genomen door boeren, ook in Diemen. Zo ontstond, nu 89 jaar geleden, de Diemense vestiging van de Rabobank, al is die indertijd onder een andere naam begonnen en hebben de meeste leden en rekeninghouders thans een geheel andere achtergrond dan toen.

In het voor U liggende nummer van ons blad worden de geschiedenis van het geld; de geschiedenis van Diemen en het ontstaan van het coöperatieve bankwezen in onze woonplaats met elkaar in verband gebracht. Wij zijn verheugd dat de Rabobank Diemen bereid is gevonden om de verschijning van deze aflevering financieel mogelijk te maken.

Jaap Haag

Volgend jaar, 4 oktober 1994 bestaat de Rabobank in Diemen 90 jaar. In die bijna afgelopen negentig jaar is een heleboel veranderd: De huisvesting en de wijze waarop de bankzaken worden verricht.

De ontwikkelingen blijven echter in een sneltreinvaart doorgaan. Geld "uit de muur" trekken is nu heel gewoon. Betalingen verrichten thuis vanuit een gemakkelijke stoel is ook al heel gebruikelijk.

Een belangrijke zaak is onveranderd gebleven. De structuur van de Rabobank. In tegenstelling tot andere banken is de Rabobank geen N.V., maar een coöperatieve vereniging. Dit betekent dat men, zoals bij iedere vereniging, lid kan worden. De leden gezamenlijk komen jaarlijks bijeen op de Algemene Jaarvergadering en kiezen uit hun midden het bestuur en oefenen als zodanig invloed uit op het beleid van de bank. Dat deze democratische vorm goed functioneert blijkt uit de volgende voorbeelden: Iedere Rabobank is autonoom en werkzaam in zijn eigen werkgebied. Momenteel zijn er in Nederland circa 700 zelfstandige Rabobanken met in totaal meer dan 2000 vestigingen die ieder op lokaal niveau in hun eigen werkgebied opereren. Deze zelfstandigheid maakt het mogelijk dat door de kennis van de lokale markt de cliënten snel en adequaat bediend worden. Deze lokale werkwijze brengt ook met zich mee dat aan de bank uit het werkgebied verkregen toevertrouwde middelen, zoals spaargelden en andere tegoeden, weer een bestemming krijgen in hetzelfde werkgebied in de vorm van leningen en kredieten.

De Rabobankorganisatie is, naast nog twee andere banken in de wereld, de enige Nederlandse bank met een Triple A-Rating (AAA). Dit stelt de bank in staat om op de internationale kapitaalmarkt goedkoper geld aan te trekken. Mede daardoor is de Rabobank in staat kredieten tegen gunstige tarieven afgestemd op de bedrijfs- en/of persoonlijke situatie te verstrekken. Hierbij moet zeker worden gedacht aan de kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf.

Er wordt wel eens gezegd: "Wie de geschiedenis goed kent kan bijna voorspellen, want vele zaken herhalen zich". Ik wil daarbij niet zo ver gaan dat deze uitgave van de Historische Kring Diemen als een soort profetie moet worden beschouwd. Want dat zou betekenen dat bijvoorbeeld de tiende penning (ingevoerd door de hertog van Alva, die door de koning van Spanje Philips de Tweede was benoemd als landvoogd over de Nederlanden) weer terug zou komen. En van deze gedachte kunnen wij alleen maar dromen.

Het doet ons veel plezier als jonge moderne bank, weliswaar met een rijke historie, deze uitgave van de Historische Kring Diemen mede mogelijk te maken. Ook voor ons telt de historie, met dien verstande, dat wij vooruit blijven kijken zonder echter het goede dat wij in onze "geschiedenis" hebben ervaren te vergeten. En juist dit zijn zaken die de Rabobank zo bijzonder maakt.

*D. van de Velde
Rabobank Diemen*

Rond het ontstaan van de Rabobank in Diemen

Honderd jaar geleden maakten veel boeren in Nederland een moeilijke tijd door. En hoewel boeren de naam hebben altijd te klagen, ook als de tijden eigenlijk zo slecht nog niet zijn, waren hun zorgen tegen het eind van de vorige eeuw zonder meer terecht.

Moeilijke tijden in de landbouw

Sinds 1848, het jaar waarin het eerste kabinet Thorbecke tot stand kwam, werd het economisch beleid in Nederland bepaald door de beginselen van het liberalisme. De concurrentie, ook als die van over de grenzen kwam, kreeg vrij spel. De bescherming van de eigen industrie of landbouw, door bijvoorbeeld invoerheffingen op buitenlandse produkten, werd geleidelijk verminderd. Dat leidde tot lagere prijzen maar bracht tegelijkertijd veel producenten in de problemen.

In de agrarische sector waren dat in de eerste plaats de akkerbouwers. Zij kregen te maken met aanzienlijke prijsdalingen ten gevolge van de invoer van goedkoop Amerikaans graan. Noodgedwongen gingen zij zich daarom steeds meer op de veeteelt toeleggen, met als uiteindelijk gevolg dat ook de veehouders het moeilijker kregen. Want tegenover het groeiende aanbod van zuivelprodukten stond geen evenredig stijgende vraag, zodat ook in deze sector de prijzen onder druk kwamen te staan. Bovendien werden in die jaren op de toen belangrijke Britse markt Nederlandse zuivelproducenten goeddeels verdrongen door Deense, die van betere kwaliteit waren.

Friedrich Wilhelm Raiffeisen

Overigens waren de problemen, waar de boerenstand mee te maken kreeg, niet specifiek voor Nederland. Ook in veel andere Europese landen stond de landbouw er slecht voor en leefde een groot deel van de plattelandsbevolking in armoede. Getroffen door de vaak schrijnende toestanden, waar hij als jonge burgemeester van het dorpje Weyerbusch in Duitsland mee in aanraking kwam, zette Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818-1888) een aantal initiatieven op stapel om de boeren daar te helpen. Het begon met het afwenden van het gevaar van een dreigende hongersnood. Door een beroep te doen op de spaartegoeden van de iets rijkere inwoners van zijn dorp kon hij broodgraan inkopen, om dat vervolgens zonder winst aan de armere dorpsgenoten door te verkopen. Niet lang daarna kon, op voorstel van Raiffeisen, een coöperatieve bakkerij worden opgericht, waar brood tegen kostprijs werd gebakken.

Een stap verder was de oprichting van een aankoopvereniging voor de aanschaf van pootaardappelen, eveneens op coöperatieve basis. In zijn volgende standplaats, Flam-

mersfeld, richtte Raiffeisen een spaar- en uitleenbank op. Door tegen een lage rente krediet te verlenen werden de armere boeren in staat gesteld voldoende zaaigoed en mest aan te schaffen. Wat een hogere opbrengst mogelijk maakte zodat de boeren in het volgende jaar weer minder hoefden te lenen. Het voorbeeld werd in verschillende plaatsen gevolgd en uit de samenwerking van deze boerenleenbanken kwam in 1876 een centrale bank voort, die gevestigd werd in Neurenberg.

Goed voorbeeld doet goed volgen

De ideeën van Raiffeisen vonden ook in Nederland weerklank. In zijn in 1890 uitgebrachte rapport hekelde de Staatscommissie voor den Landbouw niet alleen de vaak weinig moderne bedrijfsvoering van veel boeren. De commissie bepleitte ook een betere kredietverlening op het platteland, waarbij gewezen werd op het voorbeeld van de Duitse kredietcoöperaties. De gevestigde handelsbanken waren voor de meeste boeren moeilijk bereikbaar. Deze waren toen alleen in de wat grotere plaatsen te vinden en hielden zich over het algemeen niet bezig met kredietverlening aan kleine zelfstandigen. Dus leenden boeren, als ze om geld verlegen zaten, hetzij bij familie, hetzij bij een van de rijkere dorpsgenoten. In het eerste geval werd het persoonlijke met het zakelijke vermengd, wat problemen met zich mee kon brengen als het op afbetalen aankwam. In het tweede geval was meer dan eens sprake van misbruik van de kant van de geldschieters door het in rekening brengen van woekerrentes. Of, als de kredietverlener tevens winkelier was, door van de boer te eisen dat deze voortaan alleen bij hem zijn boodschappen zou doen. Gedwongen winkelnering werd dat genoemd.

Maar ondanks het pleidooi van de staatscommissie duurde het nog enige jaren voordat het coöperatieve kredietwezen in ons land van de grond kwam. Wantrouwen en achterdocht ten opzichte van nieuwe ideeën speelden hierbij ongetwijfeld een rol. Want over het algemeen waren boeren in die tijd wars van elke nieuwlichterij. Desondanks kwamen in de jaren 1895 en 1896 in plaatsen als Naaldwijk, Oenkerk, Geldrop, Lonneker en Hummelo de eerste spaar- en voorschotkassen van de grond. De in 1896 opgerichte *Nederlandsche Boerenbond* vervulde daarbij vaak een voortrekkersrol. Van meet af aan werd gepro-

F. W. Raiffeisen (1818-1888)

beerd om de principes van Raiffeisen in praktijk te brengen. Zodat niet het maken van een zo hoog mogelijke winst voorop stond, maar het verlenen van zo goedkoop mogelijke kredieten aan de leden van de coöperatie. Terwijl de inleggers van spaartegoeden daarentegen een zo gunstig mogelijke rente moest worden geboden. Dat was alleen maar mogelijk door te bankieren tegen kostprijs. En door ook verder op basis van de uitgangspunten van Raiffeisen te werken, te weten:

- kredieten worden alleen verstrekt aan leden van de coöperatie;
- de leden zijn onbeperkt aansprakelijk;
- de bestuurders zijn onbezoldigd;
- het werkgebied beperkt zich tot een plaatselijke gemeenschap;
- beperking van het aandelenkapitaal van de afzonderlijke leden;
- er wordt geen dividend uitgekeerd;
- de winst moet worden gereserveerd.

Overigens was het in die beginjaren vaak nog zoeken naar de meest geschikte juridische vorm voor deze nieuwe banken.

Samenwerking en onenigheid

De vraag van de te kiezen rechtsvorm leidde tot meningsverschillen die uiteindelijk onoverbrugbaar bleken. Vooral in het Brabantse werd oprichting van boerenleenbanken bepleit op basis van de wet van 1855, namelijk als koninklijk erkende verenigingen. Maar in een groot aantal andere streken was het merendeel van de initiatiefnemers van oordeel, dat de *Wet op de Coöperatieve Verenigingen* van 1876 een betere juridische basis bood. En toen in 1898 vanuit de eerste plaatselijke boeren-

De initiatiefnemers van de in 1904 opgerichte "Coöperatieve Boerenleenbank Diemen"

leenbanken een landelijk samenwerkingsverband werd bepleit leidde dit verschil in inzicht tot het ontstaan van twee centrale banken: de *Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank* te Utrecht en de *Coöperatieve Centrale Boerenleenbank* te Eindhoven¹. Overigens kwam aan deze tweespalt een einde, toen de beide centrale banken in 1972 fuseerden tot de huidige *Rabobank*.

De eerste coöperatie in Diemen

Ook in Diemen werd de noodzaak van een betere kredietverlening voor boeren gevoeld. Maar voordat aan de oprichting van een boerenleenbank werd gedacht kwam eerst een ander initiatief van de grond. De Diemense boeren waren van oudsher veehouders. Hun melk verkochten zij over het algemeen aan melkslijters in het nabijgelegen Amsterdam. Voor de aankoop van bepaalde voederartikelen waren de boeren

afhankelijk van leveranciers, waarover zij kennelijk niet onverdeeld tevreden waren. Of het aan de kwaliteit van het geleverde lag of aan de prijs, of wellicht aan de voorwaarden waarop voorschotten werden gegeven, is echter niet bekend. In ieder geval ontstond de gedachte dat het anders kon, en moest. Het was de heer C.P. Oostenrijk, veehouder aan de Ouddiemerlaan, die in Diemen het initiatief heeft genomen tot de oprichting van een vereniging voor de gezamenlijke inkoop van veevoer. Gezamenlijke inkoop was al wel eens aan de orde geweest in een vergadering van de afdeling Diemen-Watergraafmeer van de in 1847 opgerichte *Hollandische Maatschappij van Landbouw*. Maar het zou bij woorden zijn gebleven, al spreken de bronnen elkaar op dit punt tegen². Oostenrijk had in Sloterdijk een succesvol voorbeeld van een inkoopvereniging leren kennen. Hij maakte zijn neef Willem Vedder Wz. enthousiast voor zijn plan om ook in Diemen zo'n vereniging op te richten en kort daarop begaven zij zich per tilbury naar de boerderij van D. Hoefman, die zich eveneens in het plan kon vinden. Het drietal besloot alle Diemense veehouders voor een vergadering op te roepen om het plan te bespreken. Deze vergadering werd in juli 1902 belegd in het oude, nu niet meer bestaande café van C. Pereboom, op de hoek van de Ouddiemerlaan en de Muiderstraatweg. En hoewel het aantal van 16 boeren, dat aan de oproep gehoor had gegeven, misschien niet al te groot was, werd daar niettemin tot oprichting van de *Aankoopvereniging* besloten. In het bestuur hadden onder andere zitting de heren D. Hoefman, voorzitter, C.P. Oostenrijk, secretaris en J.M. van Klooster, penningmeester.

Het bestuur hield zich met name bezig met controle "bij de schuit", dat wil dus zeggen bij de loswal, om zowel toe te zien op het gewicht als op de kwaliteit van het geleverde. Wat dat laatste betreft werden ook monsters genomen en opgezonden naar het *Rijksproefstation* te Hoorn.

De Coöperatieve Boerenleenbank

Toch had het bestuur het gevoel dat er, in de woorden van zijn voorzitter, "niet goed begonnen was". Want de *Boerenbond*, zoals de vereniging ook wel genoemd werd, trad op als koopman voor een tamelijk groot aantal veehouders, maar "een goed koopman moet ook steeds een goed gevuld boek hebben om over te beschikken" en dat was onvoldoende het geval. Dit bracht het bestuur ertoe de oprichting van een boerenleenbank op coöperatieve grondslag te overwegen. In de omgeving had men al enkele voorbeelden daarvan gezien. Er werd contact opgenomen met de *Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank* te Utrecht, die de heer C.F.G.W. van den Hurk als adviseur naar Diemen stuurde. Na enig wikken en wegen werd inderdaad besloten tot de oprichting van een boerenleenbank in Diemen. Als oprich-

ters mogen genoemd worden:

D. Hoefman (1), C.P. Oostenrijk (2), B.L. Koopmans (3), W. van Sijtveld (4), D. van Sijtveld (5), N. de Haan (6) en G. van Hulsen (6) (zie afbeelding links).

Op 4 oktober 1904 was het zover. Wederom in het café van C. Pereboom, waar door notaris Zur Mühlen de oprichtingsakte van de *Coöperatieve Boerenleenbank Diemen* werd voorgelezen. De akte werd daarna door in totaal 16 aanwezige boeren, als leden van de coöperatie, met een ouderwetse kroontjespen ondertekend. Vervolgens werd een bestuur en een raad van toezicht gekozen, waarin vrijwel alle bovengenoemde oprichters zitting hadden, terwijl W. Van Sijtveld werd benoemd tot kassier. Tenslotte mocht caféhouder Pereboom de borrelglaasjes vullen, al dienden de aanwezigen dit uit eigen zak te betalen, want de kersverse bank had nog geen liquide middelen³.

Opnieuw valt het naar verhouding toch vrij geringe aantal veehouders op, dat als lid bij de oprichting van de bank betrokken was. Ongetwijfeld waren er nog heel veel

"Ons Voordeel".

Den leden der Coöperatieve Vereniging "Ons Voordeel" berichten wij hierdoor, dat de prijzen van 22 April 1922 af

zijn als volgt:

Am. Mixed Mais	4,50	per 50 K.G.
Gem. Am. Mixed Mais	4,50	50 "
La plata Mais	6,25	50 "
Prima lĳnkoeksilvermeel	8,75	50 "
Prima inlandsch lĳnmeel	8,50	50 "
S K lĳnmeel	9,00	50 "
Sesam meel	8,25	50 "
Eigengemalen rijst	7,00	50 "
Beendermeel	5,75	50 "
Geplet lĳnzaad	13,00	50 "
Gr. Erwten meel	7,75	50 "
Vleeschmeel	14,00	50 "
Cocosm. bultenlandsch fabr	4,25	40 "
Kippengerst	8,50	50 "
Gerstemeele Amerik.	5,75	50 "
Prima haveremout	10,50	50 "
Tarwe Grent	4,00	50 "
Tarwe Orles	5,00	50 "
Pelmeel	8,50	50 "
Inlandsche Haver	7,25	50 "
Geplette Haver	7,50	50 "
Gemalen Haver	7,50	50 "
Inlandsche paardenboonen	8,—	50 "
Sulkerpulp Protos I	5,50	50 "
Gedroogde speling	5,75	50 "
Zaansche Murwe lĳnkoeken	9,75	50 "
Melasse Koeken	7,00	50 "
Malskoeken	5,75	50 "
Bertels lĳnzaadkoekjes	9,50	50 "
Malsglutenkoeken	6,25	50 "
Bibby Kalverbrokjes	13,00	50 "
Chilli-salpeter	18,00	100 "
Groene erwten, prima	0,15	pond
Voertarwe	0,08	"
Hennipzaad	0,14	"
Rijst	0,17	"
Gebroken rijst	0,07	"
Gemalen baktarwe	0,08	"
Bultenlandsche bloem	0,11	"
Lange turf	2,00	100 K.G.
Harde turven	1,00	100 stuka
Belgische Elerkolen	2,30	H.L.
Bruinkolen-briketten	3,70	100 K.G.
Geklopte cokes	1,70	H.L.
Prima Engelsche anthraciet	4,50	75 K.G.
Schotsche anthraciet	3,60	75 K.G.
Eigengemaakte koedekken	f 0,75	per stuk

Coöp. Verg. "Ons Voordeel"
C. P. OOSTENRIJK.

Het Bestuur van bevingenoemde Vereniging deelt u mede, dat de bovenstaande veevoederprijzen enkel geldig zijn voor onze leden.

boeren, die erg wantrouwend stonden tegenover zo iets moderns als een bank. Zij keken liever eerst de kat uit de boom en hielden hun spaarduiden vooralsnog in de spreekwoordelijke kous onder de bedstee. Het ledental zou overigens gestaag stijgen. In 1911 was het gegroeid tot 53, in 1915 tot 89, in 1921 tot 134 en in 1938 tot 186. Op 12 november 1904 begon de Diemense boerenleenbank, die zich aansloot bij de *Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank* te Utrecht, ook daadwerkelijk te functioneren. In zijn boerderij aan de Ouderkerkerlaan 36 hield kassier Willem van Sijtveld kantoor. Op die dag schreef hij het eerste bedrag in het eerste spaarboekje. De bank bood een rente van 3%.

Toen het eerste schaap over de dam was gaven meer leden gehoor aan de oproep van het bestuur om hun spaargeld aan de bank in bewaring te geven. Het daardoor bijeengebrachte kapitaal kon immers weer gebruikt worden om andere leden geld te lenen. Die konden daarmee de aanschaf van veevoeder, kunstmest of gereedschap bekostigen. Waarbij hen dan geen al te hoge rente in rekening gebracht hoefde te worden. Het was, zoals de heer C.G. Vedder vertelde, slechts een kwestie van "geld brengen en geld halen". Aanvankelijk overigens nog maar eenmaal per week. De bankzaken namen nog niet meteen een hoge vlucht. Van Sijtveld kon het af in het voorkamertje van zijn boerderij of desnoods op de hoek van de keukentafel. In dat eerste jaar werd er in totaal f 3.400,-- gespaard en f 2.000,-- uitgeleend. Eind 1905 was het positieve saldo van ingelegde bedragen gestegen tot f 13.662,27. Kennelijk groeide het vertrouwen in de bank. Overigens moest iedere lening door het bestuur worden goedgekeurd, en wie geld wilde opnemen moest zorgen voor "twee borgen, die konden schrijven".⁴

Als kassier nam Van Sijtveld uiteraard een vertrouwenspositie in. Als geen ander moet hij het wel en wee op de verschillende boerderijen in Diemen (en de Watergraafsmeer) gekend hebben. Volgens oudere Diemenaren was het ook heel gewoon dat hij met een koffertje vol geld met de veehouders meeging naar de diverse veemarkten om ook daar zijn klanten van dienst te zijn.

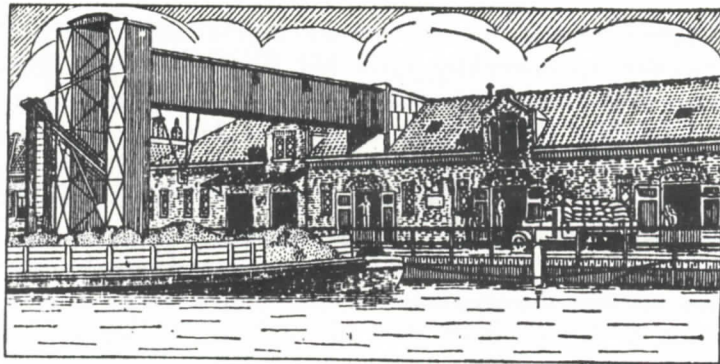
Ons Voordeel een succes

Intussen ontwikkelde de Diemense aankoopvereniging zich eveneens voorspoedig. De prijs van het door de vereniging geleverde veevoer bleef onder die van de gemiddelde particuliere handelaar, terwijl de kwaliteit zorgvuldig bewaakt werd. In 1905 werd besloten de vereniging om te

Coöperatieve
Vereniging
Postgiro 271050

„ONS VOORDEEL”

DIEMEN
Tel. A'dam 52216
na 4.30 uur 55787

WEEKBERICHT Vastgestelde prijzen vanaf 2 Dec. 1937

veevoeder:

Maismeel	f 3.50 per 50 K.G.
Maisglutemeel	3.75
Melkmeel (met Inagen wettig gedep.)	4.10
Bikis (Delfia)	4.15
Inagen (wettig gedeponeerd)	4.75
S. K. Lijnmeel	4.25
Int. Lijnmeel	4.25
Cocosmeel	4.20
Lijnzandschilfers	4.35
Grondnotenschilfers	4.20
Grondnotemeel	4.10
Soyaschroot	4.10
Ged. Bostel	3.35
Tarwe Grent	3.50
Gerstemeel	4.10
Groene voerwitten	4.10
Erwtenmeel	4.20
Pulp (C. B. S.)	3.25
Pulp (Protos)	3.15
Pulp 20 pCt.	2.85
Haver	4.20
Geplette Haver	4.20
Gemalen Haver	4.20
Zoutersmeel m. concurr. (wettig gedep.)	4.15
Biggenmeel m. concurr. (wettig gedep.)	4.30
Varkensmeel m. concurrent	4.40
Zeugenmeel m. concurr. (wettig gedep.)	4.30
Kalverenmeel met Inagen van 4 weken tot 3 maanden	4.85
Kalverenmeel met Inagen vanaf 3 maanden tot opstallen	4.70
Diermeel	5.25
Gornalemeel	5.20
Voederkalk	6.00
Ceplet Lijnzaad	6.00
Witte Gries	4.10
Grond. Glutinkoeken	4.25
Zaansche Murwe Lijnkoeken	5.30
Maiskoeken	4.10
Melkkoekjes	4.20
Paardekoekjes	4.20
Langhouwzout	1.10
Mengzout	1.30
Pelmeel	4.75
Prima Voerhaverhout	5.25
Alfalfameel (gem. klaver)	3.60

Diversen:

Prima Koedekken	f 0.55
„Celdoline” groen	per K.G. f 0.40
„Celdoline” gekleurd	per K.G. f 0.45
Aluminium	per ½ K.G. f 0.80

Pluimveevoeder:

Kippenmais	f 3.60 per 50 K.G.
Kippengerat	4.30
Blanke voertarwe	4.70
Voermeel	4.80
Gemengd kippenvoer	4.35
Gem. kippenvoer met gebroken mals	4.45
Hennipzaad	6.00
Zonnepitten	5.50
Kunstkorrel	4.70
Ochtendvoer	5.00
Kuiken Opfokvoer	5.50
Kuikenzaad	6.00
Rijst II (voerrijst)	5.50
Boekweit	6.00

Consumptieartikelen:

Prima Java Rijst	0.08 per pond
Havermout no. 1 (snelkoken)	0.09½
Bloem	0.08½
Weit (gemalen baktarwe)	0.07½

Gist 3 cent per pakje.
Alle bovenstaande artikelen zijn ook te verkrijgen in zakjes van 5 pond, 10 pond, enz. afgehaald.
Voor niet-leden per pond ½ cent hooger.

Brandstoffen (tot 14 Sept. 1937).

1e kwaliteit Engelsche Anthraciet no. II f 2.85 per H.L.	
2e kwaliteit Engelsche Anthraciet no. III	3.05
Prima Belgische Anthraciet II	2.30
Prima Belgische Anthraciet III	2.50
Prima Holl. Anthraciet II	2.10
Prima Holl. Anthraciet III	2.30
Prima Parel Cokes	1.05
Prima Brechcokes	0.85
Prima Eterkolen	1.40
Prima Bruinkoolbriketten, Merk G.R.	2.20 per 100 K.G.
Stoofbriketten, Houtskool, Lange turven, harde turven, enz. tegen de laagste prijzen.	
Thuisbezorgd 15 ct. per H.L. hooger.	

D. STAAL.

Wierings Weekblad, 2 december 1937

vormen tot een coöperatieve vereniging, die de naam *Ons Voordeel* meekreeg, in Diemen echter vooral bekend als de *Boerenbond*. In 1907 werd de aankoop van een eigen meelmaalterij, het vroegere bedrijf van G. Belzer aan de Muiderstraatweg, overwogen. Maar nu wreekte zich het tekort aan middelen, waarvoor voorzitter Hoefman al gewaarschuwd had. De maalterij werd voor f 14.000 te koop aangeboden en dat geld was niet in kas. Thans kon echter een beroep gedaan worden op de nog jonge Boerenleenbank. Deze verschaftte inderdaad een hypotheek van

f 8.000,-- tegen 4,5 % rente. Als kredietontvanger werd *Ons Voordeel* in september van dat jaar lid van de *Coöperatieve Boerenleenbank Diemen*.

Ook in later jaren zou *Ons Voordeel* nog regelmatig een beroep op de bank doen, onder andere voor de financiering van een nieuwe machine in 1908 en voor de aanschaf van een elevator met transportbrug in 1913. Dat het bestuur van de *Boerenbond* een zuinig financieel beleid voerde kunnen we opmaken uit de notulen van 7 mei 1915. Hierin staat dat er werd beslo-

Advertentie 1950

Alle soorten **VOEDER** voor **PLUIMVEE** en **VOGELS**

Gemengde **KUNSTMEST** voor **TUINEN** en **VELDEN**

BESTRIJDINGS-MIDDELEN tegen insecten-onkruid, enz.

verkrijgbaar bij de

Coöp. Veren. „Ons Voordeel”

Muiderstraatweg 19

DIEMEN

Telefoon 52216

Coöperatieve Boerenleenbank te Diemen

Volgens voor alle Boerenleenbanken geldende voorschriften moeten alle spaarboekjes door het Bestuur worden gecontroleerd. Het Bestuur houdt voor deze controle, en voor bijschrijving van rente zitting ten kantore der bank, gedurende Maandag 2de Februari, Dinsdag 3de, Woensdag 4de, Donderdag 5de en Vrijdag 6de Februari, telkens van 10 tot 12 uur voormiddags, en van half twee tot half vier 's middags.

Wij verzoeken U beleefd doch dringend uw boekje of boekjes op één der bovengenoemde dagen en uren ter controle aan te bieden, ook al is de rente reeds bijgeschreven.

Geen boekjes mogen buiten de vastgestelde zittingsuren worden ingeleverd.

HET BESTUUR.

Drukk. De Wild - Diemen

Advertentie 1942

ten dat leden die aan de maalderij kwamen voortaan geen sigaartje meer zouden worden geoffreerd.

In de jaren '50 en '60 verloor de veehouderij in Diemen snel aan betekenis. In de weilanden verzeen nieuwe woonwijken, waardoor *Ons Voordeel* langzaam maar zeker de basis van haar bestaan werd ontrokken. Op 5 juli 1967 werd de maalderij gesloten en ging de vereniging op in de Coöperatieve Aan- en Verkoop Organisatie 'Rijnstreek' (CAVO) te Woerden.

De groei van de Boerenleenbank

Ook de Coöperatieve Boerenleenbank werd een succes. In 1917 werd voor het eerst

meer dan een miljoen gulden aan ingelegde spaargelden ontvangen. Voor die tijd een ongekend hoog bedrag. Een verdubbeling ervan zou pas na de Tweede Wereldoorlog worden gerealiseerd. Het batig saldo bedroeg in dat jaar f 1.420,24, waaruit blijkt met welke krappe winstmarges genoeg werd genomen.

Naarmate de bankzaken drukker werden, werd het voor Van Sijtveld echter steeds moeilijker zijn oorspronkelijke beroep met de kassiersfunctie te verenigen. Ook wat de behuizing betreft ontgroeide de bank het woonhuis van de boerderij. Van Sijtveld besloot het veehouderschap eraan te geven. In 1922 verhuisde hij met de

Advertentie 1948

Coöperatieve Boerenleenbank - Diemen
Telefoon 51429 Giro No. 187744

**Geopend alle werkdagen van 9 - 12½ uur
des Zaterdags alleen van 9 - 12 uur**

Verriicht alle bankzaken zoals:

*overschrijvingen van belastingbetalingen op termijnen,
en alle andere giro opdrachten.*

Geeft hypotheeken op land en huizen.

Heeft geld beschikbaar met borgstellingen.

*Geeft hoge rente voor spaargelden, terwijl
dese direct opeisbaar zijn.*

*Verhuurd kluiskastjes in verschil. maten in
onze brand- en inbraakvrije kluis vanaf f 5.-*

Het Bestuur.

bank naar een huis in de toenmalige Staalstraat om het jaar daarop een nieuw gebouw onderkomen te kunnen betrekken op het adres Ouderkerkerlaan 57. Intussen was als assistent van Van Sijtveld de heer C. Bogaard in dienst van de bank getreden. Maar ook het pand aan de Ouderkerkerlaan voldeed op de lange duur niet. Er was gebrek aan voldoende kantoorruimte. In 1937 werd daarom besloten tot de bouw van een echt bankgebouw aan de Ouddiemerlaan 25. Dat men dit nog midden in de crisistijd aandurfde bewijst de sterke

Coöp. Boerenleenbank

DIEMEN OUDDIEMERLAAN 25
Telefoon 51429 — Postgiro 187744

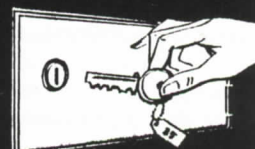

Spaarbank Rek. courant
Effecten Coupons
Hypotheeken Voorschotten
Deviezen
SAFE-LOKETTEN

Diemens Post, 26 februari 1955

financiële positie, die de Diemense Boerenleenbank had weten op te bouwen. Het bijzonder fraaie kantoorgebouw werd in 1938 in gebruik genomen. Bij de mobilisatie in 1939 werd de bank aangewezen om te dienen voor diverse bureaus van

Voor een paar gulden

EEN EIGEN KLUIS

Onze kluis is ook de Uwe. Voor een gering bedrag huurt U een safe-loket en daarmede veiligheid.

COÖP. RAIFFEISENBANK

[boerenleenbank]

Oud Diemerlaan 25
Diemen - Tel. 51429

Advertentie 1960

Het logo van 1947 t/m 1993

het Nederlandse leger. Al moest de kassier zich nu wel eens behelpen, toch is de samenwerking tot 15 mei 1940 uitstekend geweest. Daar in die tijd alle in de bank aanwezige kluis kastjes verhuurd waren werd in alle haast besloten bij de Lips Brandkastenfabriek nog een blok kluis kastjes te bestellen. Ook de gemeente Diemen deed in die zwarte dagen een beroep op de bank. In geval van bominslag en verdere oorlogshandelingen werd er door de bank enige ruimte afgestaan voor de berging van het gemeentearchief en distributiesbescheiden⁵.

Gedurende de laatste oorlogsjaren vorderde de Duitse Wehrmacht de gehele bank. Na de bevrijding in 1945 werden de banken ingeschakeld bij de geldzuivering van minister Lief tinck. Iedereen diende zijn papieren geld bij de banken in te leveren om er het beroemde "tientje van Lief tinck" voor terug te ontvangen. Veel Diemenaren kwamen zo in contact met de *Coöperatieve Boerenleenbank* en menig een opende er vervolgens een rekening. Het was het begin van de doorbraak naar het grote publiek en daarmee ook het begin van een ontwikkeling, waarbij de bank zijn exclu-

sief agrarische karakter verloor. In Diemen vond dit proces nog versneld plaats door de enorme uitbreiding van het dorp in de na-oorlogse jaren en de daarmee samenhangende achteruitgang van de boerenstand. In de jaren '60 steeg het aantal niet-agrarische rekeninghouders enorm, toen veel mensen het salaris niet langer in een loonzakje ontvingen maar op een bankrekening kregen bijgeschreven.

Het ontstaan van de Rabobank Amsterdam

In deze laatste ontwikkeling lag ook de aanleiding om in het uiteraard niet-agrarische Amsterdam cliënten te gaan werven. Het initiatief daartoe is genomen door de *Coöperatieve Raiffeisenbank Diemen*, zoals de Diemense *Boerenleenbank* sinds 1960 was gaan heten. In het bijzonder mag hier de naam van de toenmalige voorzitter, de heer C.G. Vedder, genoemd worden. In overleg met de Centrale Bank in Utrecht werd een strategie vastgesteld om Amsterdam "te veroveren". De Diemense *Raiffeisenbank* ging op 1 november 1967 een fusie aan met de eveneens reeds langer bestaande *Raiffeisenbank Sloterdijk*. Hiermee werd de *Coöperatieve Raiffeisenbank Amsterdam* een feit. In verbluffend korte tijd werd, verspreid over de hoofdstad, een groot aantal filialen geopend.

In 1969 werden de voorbereidselen getroffen voor de bouw van het nieuwe hoofdkantoor. Voor de plaats van vestiging viel de keuze op Diemen. Het gebouw, gelocaliseerd naast het nieuwe winkelcentrum, kon in 1973 in gebruik worden genomen. Inmiddels had er in 1972 een fusie plaatsgevonden tussen de *Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank* te Utrecht en de *Coöperatieve Centrale Boerenleenbank* te Eindhoven, waardoor de *Raiffeisen/Boerenleenbank* ontstond. Spoedig werd dit veranderd in *Rabobank*. De *Raiffeisenbank Amsterdam* kwam nu *Rabobank Amsterdam* te heten. Het Diemense filiaal sloot zich uiteraard bij de naamsverandering aan. In 1983 verhuisde de Diemense *Rabobank* vestiging van het winkelcentrum naar een ongebruikt gebleven ruimte aan de oostzijde van het *Rabobank*-hoofdkantoor, waar het filiaal thans nog gevestigd is. Regelmatig organiseert de bank evenementen waarbij de Diemense bevolking wordt betrokken. We denken hier bijvoorbeeld aan de scholenquiz Tweekamp, die in 1973 plaatsvond in de RAI en werd geleid door Els Buitendijk en Dick Passchier⁶. Ook zullen velen nog met plezier terugdenken aan het slotfeest van Diemen 751 in 1977, waarbij de bank bekende sterren als Heddy Lester, Ciska Peters en Ronnie Tober naar Diemen haalde. Anneke Grönloh presenteerde bij deze gelegenheid een modeshow. Ook mogen genoemd worden de bloemsierkunstwedstrijden, de munttentoonstelling ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan van het Winkelcentrum Diemen in 1982 en de Jan Hein Donner jeugdschaaktoernooien. Zo speelde de groot-

meester bij het 10-jarig bestaan van de schaakvereniging *Donner* op 7 mei 1983 een simultaanpartij tegen veertig schaakrecreanten in de kantine van het hoofdkantoor.

Jaap Haag/Frits Reurekas

Noten

1. Bol, 1978; De plaatsen van vestiging doen vermoeden, dat hierbij ook godsdienstige factoren een rol speelden, waarbij de Eindhovense organisatie vooral het katholieke zuiden zou vertegenwoordigen. Maar verschil in kerkelijke gezindte schijnt bij het ontstaan van deze twee organisaties toch minder te hebben meegespeeld dan later wel is aangenomen; Ook bij de oprichting van de "Utrechtse" *Coöperatieve Boerenleenbank Diemen* speelde het godsdienstige aspect geen enkele rol, aldus de heer C.G. Vedder, die voor dit artikel is geïnterviewd.
2. Teer, 1927; Volgens J. Staal Dzn. werd er door de betrokken afdeling wel degelijk aan gezamenlijke inkoop gedaan, waarbij het geleverde op de loswal bij café Vervetjes werd gecontroleerd.
3. Z.a., 1979, p. 4-5.
4. Ibidem.
5. Kruizinga, 1944, p. 29-30.
6. Z.a.: *Rabobank-scholenquiz*. In: *Diemer Courant*, 19 april 1973.

Rabobank

gekl' er goede raad

Op zaterdag 2 oktober a.s. van 10.00 tot 16.00 uur wordt bij de Rabobank Claas van Maarssenplein 50 te Diemen een

UNIEKE MUNTEN-COLLECTIE geexposeerd.

De verzameling Nederlandse munten begint bij de trienten en diniers van Dorenstad (Wijk bij Duurstede) uit de periode tussen 700 en 800 jaar n. Chr. Zij werden geslagen door Karel de Grote en Lodewijk de Vrome.

Tevens zal een ruilbeurs worden gehouden. Een ieder die iets te tonen of te ruilen heeft (of dat nu munten, postzegels, ansichtkaarten of suikerzakjes zijn) is van harte welkom.

Diemer Courant, 30 september 1982

Literatuur

- Bol, H.H.J.: *Het coöperatief georganiseerde bankwezen in Nederland*. Deventer, 1978.
- Kruizinga, J.H. (samensteller): *40 jaar Coöperatieve Boerenleenbank, gedenkboekje van het jubileum der Coöperatieve Boerenleenbank te Diemen 1904-1944*. Diemen, 1944.
- Teer, J. (samensteller): *Gedenkboekje ter herinnering aan het 25-jarig bestaan van de Coöperatieve Vereniging "Ons Voordeel" te Diemen 1902 - 1927*. Diemen, 1927.
- Z.a.: *60 jaar Raiffeisenbank-Diemen 1904-1964*. Diemen, 1964.
- Z.a.: *Rabobank*. Vouwblad uitgave Rabobank Amsterdam, oktober 1979.

De verschillende locaties van een unieke bank.

DE RABOBANK IN DIEMEN

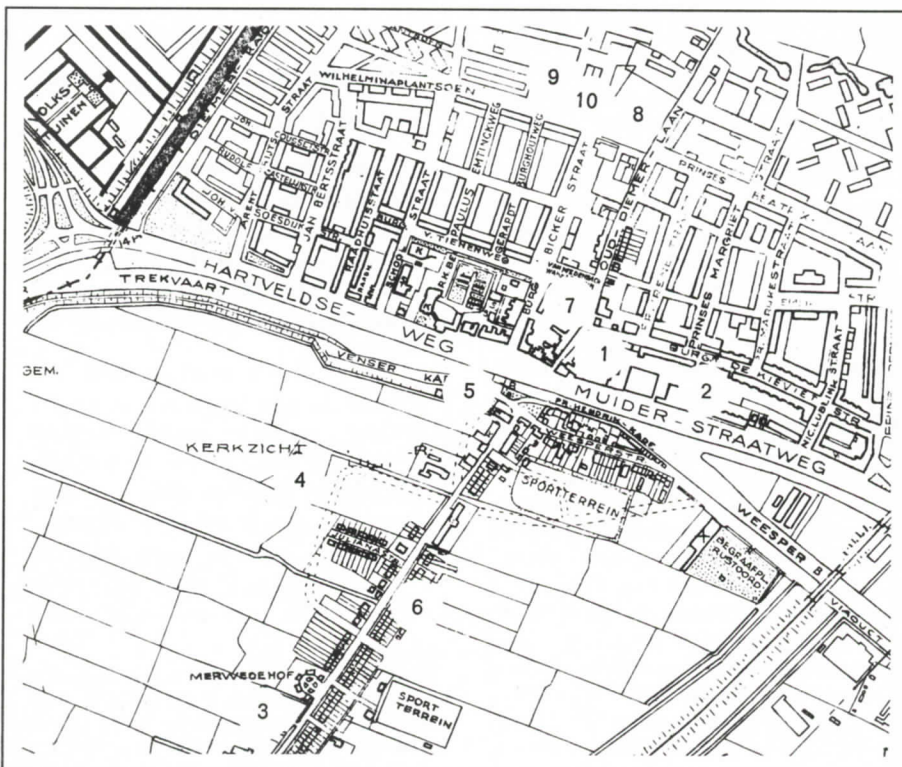
Na de aanleg van de Weespertrekvaart in 1638 en de Muidertrekvaart in 1640 werd Diemerbrug geleidelijk aan het centrum van Diemen. Zo vestigden zich tal van bedrijven, herbergen en openbare instellingen nabij de kruising van de Hartveldseweg, Muiderstraatweg, Ouddiemerlaan en Ouderkerkerlaan. Hierbij bevond zich ook herberg "de Reiger", waar in 1904 de Rabobank zou worden opgericht.

Herberg *de Reiger*

Tussen de Muiderstraatweg en het Jaagpad langs de Muidertrekvaart stond vanaf 1644 herberg *de Reiger* (afb. 1-1). De herberg had een inrijstal waar reizigers hun paarden konden verversen. Ook was er voor de trekschuiten een aanlegplaats. Vanaf de 18e eeuw werd er in *de Reiger* ook rechtgesproken. Steeds vaker werden toen door schout en schepenen de herbergen in Diemerbrug verkozen boven het oude *Rechthuijs* in Oud-Diemen. In herberg *de Reiger* was er zelfs een kamertje voor hen ingericht. *De Reiger* was vanaf 1774 voorzien van een luidklok die geluid werd bij

brand, ondertrouw en huwelijken. De veldwachter luidde dan de bel om de burgers bijeen te roepen. In latere jaren kwam er bij de herberg een halte voor omnibussen en diligences. Aan de waterkant was een groot terras waar plezierbootjes konden aanleggen (afb. 2). Ook stopten er regelmatig lijkwagens die op weg waren naar de joodse begraafplaats te Muiderberg.

In 1874 werd C. Pereboom eigenaar van de herberg. Het was in zijn herberg dat in 1902 de oprichtingsvergadering van de *Aankoopvereniging*, de latere *Coöperatieve Vereniging 'Ons Voordeel'* (de Boeren-

Afb. 1 - Detail uit 1:10.000 kaart, 1960 (Dienst der Publieke Werken Amsterdam)

1. Herberg "de Reiger", Muiderstraatweg, 2. Coöperatieve Vereniging "Ons Voordeel", Muiderstraatweg 19, 3. Boerderij "Herinnering", Ouderkerkerlaan, 4. Boerderij "Kerkzicht", Ouderkerkerlaan 36, 5. Staalstraat (Venserkade), 6. Ouderkerkerlaan 57, 7. Ouddiemerlaan 25, 8. Claas van Maarssenplein 50-51, 9. Wilhelminaplantsoen 124, 10. Wilhelminaplantsoen 120

Café „De Reiger“

's AVONDS VAN 8-2 UUR.

Gedurende de feesten

Piano- en Vioolmuziek,
in de Tooneelzaal,

met medewerking van het Duo-RUIJS.

K. PEREBOOM.

CONSUMTIENT OP HET TERREIN.

Feestkrant 1923

bond), werd gehouden en in 1904 die van de *Coöperatieve Boerenleenbank Diemen*. De oude 17e-eeuwse herberg werd in 1913 afgebroken; in 1915 werd de *Nieuwe Reiger* geopend. De naam herberg veranderde nu in café. De kerkgangers konden hun kerkbrikken blijven stallen bij Pereboom. In de grote cafézaal vonden vele festiviteiten plaats, tevens werd er gebiljard. Men kon er verder koetsjes huren voor trouwpartijen. Naast de hooi- en strohandel van Pereboom had de *Gooische Stoomtram Maatschappij* er een kantoortje.

In december 1927 werd een café de Reiger definitief gesloopt. De ruimte werd opgeëist door het steeds toenemende autoverkeer op de Muiderstraatweg. Voor de Diemenaren, gewend aan het ratelen van karrewielen en hoefgeklepper, was het wel even wennen.

Coöperatieve Vereniging *Ons Voordeel*
Aankankelijk beschikte de pas opgerichte Diemense *Aankoopvereniging* niet over een eigen opslagloods. De voor de leden centraal ingekochte goederen, waaronder veevoederprodukten, werden aan de Muidersstraatweg, aangevoerd met binnenvaartschepen. Aan de kade werden de balen en zakken gelost en direct overgeladen in de gereedstaande paard en wagens van de coöperatieleden.

Op 27 september 1907 kreeg de *Boerenbond*, na bemiddeling van makelaar Kas-kens, de gelegenheid de meelmaaldery van G. Belzer te kopen voor f 14.000,—. Het bedrijf aan de Muiderstraatweg (afb. 1-2) bestond naast de maalderij uit een pakhuis en een stalling met erf. De activiteiten van de coöperatie namen sterk toe. Er werd nu behalve in veevoerders ook gehandeld in pluimveevoerders, consumptieartikelen en brandstoffen. Het vele werk vanwege het toenemende aantal leden maakte het al een jaar later noodzakelijk een grotere maalmachine aan te schaffen. Na veel

overleg en onderzoek besloot men de firma Geveke & Co. een Wolff's machine te laten leveren, terwijl de Amsterdamse molenmaker Pepping het maalvaardig maken der maalderij werd opgedragen. Geheel probleemloos geschiedde de modernisering echter niet. In de verslagen lezen we:

Het werd September 1908 eer de machine geplaatst was, en daar zij in den beginne grooter kolenverbruik eischte, dan was gecontracteerd, werd er besloten een onderzoek te doen instellen of de machine wel voldeed aan de gestelde eischen. De keuring geschiedde door den Ingenieur Korthals-Altes, die bevond, dat de machine aan de contractvoorwaarden voldeed. Van Putten kreeg onderricht in de behandeling der machine en Rijpkema leerde van een zekere heer Wiethaar het steenenbillen¹. Zoo marcheerden de zaken weer goed².

Een elektrische lichtinstallatie, hoewel enige malen door bestuursleden ter sprake gebracht, kon de petroleum voorlopig nog niet verdrijven.

Het jaar 1911 stond in het teken van een uitbreiding van de maalderij. Het vergrote pakhuis kon op 15 september van dat jaar in gebruik genomen worden. Ook werd er toen een haverpletter aangeschaft ter vervanging van de maalstenen.

Gedurende lange tijd werd het beeld van de Muiderstraatweg bepaald door een over de weg heen gebouwde graanelevator (afb. 3). "De schuiten met veevoeder en graan werden voorheen per kruiwagen gelost" zo vertelde C. Heek, die daar als veertienjarige in 1913 werkzaam was. Met deze installatie werd de loscapaciteit sterk opgevoerd zonder dat het steeds drukker wordende verkeer op de Muiderstraatweg er last van had. De transportbrug werd gebouwd door de firma Pepping voor de som van f 8.200,- en in december 1913 in gebruik genomen.

De ontwikkelingen voltrokken zich met de nodige snelheid. Op de eerste ledenvergadering in het nieuwe café *de Reiger*, de dato 7 mei 1915, stemde de meerderheid der leden in met het voorstel een nieuw pakhuis met kantoor te laten bouwen. De begroting hiervan werd besomd op f 9.000,-. Al op 16 juli 1915 kon het nieuwe kantoor in gebruik worden genomen; op 20 augustus van datzelfde jaar het nieuwe pakhuis. Aan het einde van hetzelfde jaar werd uiteindelijk besloten tot de aanleg van elektrisch licht. Daar gebrek aan ruimte zich alweer deed gevoelen, werd een jaar later het nabij gelegen woonhuis van de heer Belzer, bewoond door de familie Delvaux, aangekocht. Op deze plaats werd een nieuw pakhuis gebouwd. Aannemer was Hegeman, die het werk voor f 23.500,- uitvoerde. Op 30 juli 1943 verwoestte een brand het gehele bedrijf. Een tijdelijk verblijf werd gevonden op de boerderij *Herinnering* aan de Ouderkerkerlaan (afb. 1-3). De maalderij, pakhuizen en kantoren aan de Muiderstraatweg werden na de oorlog weer her-

Afb. 2 - De Diemerbrug met de Ouddiemerlaan gezien naar het noorden. Café "de Reiger" zien we rechts over de brug. De foto werd voor 1900 genomen vanaf de voormalige hervormde kerk (foto collectie Frits Reurekas)

bouwd. Op 14 juli 1949 vond de officiële heropening plaats.

Na de opheffing van de *Boerenbond* in 1967 werden de kantoren en magazijnen gesloopt. Aan de Muiderstraatweg 19-21 verrees nu het *Wooncentrum* van *Bela Meubelen*.

Boerderij Kerkzicht, Ouderkerkerlaan 36

De initiatiefnemers van de *Boerenbond* hadden nog andere pijlen op hun boog. Zij richtten in 1904 de *Coöperatieve Boerenleenbank Diemen* op. Men beschikte echter niet over een bankgebouw. Voor de pas aangestelde kassier W. van Sijtveld was dat blijkbaar geen probleem. Hij vestigde de bank gewoon in een voorkamertje van zijn boerderij *Kerkzicht* aan de Ouderkerkerlaan 36, gelegen in het weiland van de Venserpolder (afb. 1-4). Het kantoor werd op 12 november 1904 in gebruik genomen (afb. 4 en 5).

Afb. 3 - De pakhuizen met elevator van de Coöperatieve Vereeniging 'Ons Voordeel' aan de Muiderstraatweg in de jaren dertig (foto collectie Gemeentearchief Diemen).

Jaarmarkten en festijnen

Het noordelijke gedeelte van Diemen-Zuid, in het zicht van de kerk, was voor de oorlog een gezellig buurtje. Beeldbepalend was de hervormde kerk, oorspronkelijk uit 1807 en herbouwd in 1865. Er waren verder vele winkeltjes en bedrijfjes. Op een open ruimte naast de hervormde kerk aan de Ouderkerkerlaan werd twee keer per jaar, in april en oktober, een veemarkt gehouden (afb. 6). Deze werden georganiseerd door de afdeling Diemen en Watergraafsmere van de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* (HMvL). Na verloop van jaren werd alleen de najaarsmarkt gehouden met de daaraan verbonden landbouwloterij. Dit was een begrip voor Diemen en omliggende plaatsen. De verloting vond plaats in de grote zaal van café *de Reiger* en stond onder leiding van onder andere J. Teer, hoofd van de openbare lagere school. De prijzen voor de verloting werden op de veemarkt gekocht, zoals

Afb. 4 - Het eerste kantoorgebouw van de Boerenleenbank gevestigd in boerderij "Kerkzicht", gelegen aan de toenmalige Ouderkerkerlaan 36

Afb. 5 - Een winters wandelingetje in Diemen-Zuid in 1964. Vanaf de Ouderkerkerlaan zien we links in het weiland boerderij "Kerkzicht" en rechts boerderij "Rundervreugd" van J. Staal (foto Frits Reurekas)

koeien, vaarzen, pinken, schapen, varkens, biggen, een toom kippen en hanen. Na de verloting was er feest in alle cafés van Diemerbrug.

Voor de boerenstand organiseerde de HMvL ook andere festiviteiten. Ze vonden plaats in de Watergraafsmeer of in Diemen, bijvoorbeeld op het land van K. Pereboom (afb. 7). Het programma bestond onder andere uit veetentoonstellingen, ringsteken in tilbury's voor paren en concoursen voor tuigpaarden. Ook werden er harddraverijen en sigaretteraces georganiseerd. J. Staal Dzn. vertelde dat zijn vader

D. Staal, die langdurig secretaris van de HMvL is geweest (en na de oorlog door zijn zoon werd opgevolgd), vanaf 1922 diverse concoursen voor tuigpaarden organiseerde op het weiland van zijn oom J. Staal achter de openbare lagere school aan de Ouderkerkerlaan. Voor het concours kwamen de deelnemers zelfs uit Groningen, Utrecht en de Haarlemmermeer. Herboer H. Bultman was zo'n deelnemer. Verre reizigers bleven dan een paar dagen in Diemen en logeerden dan bijvoorbeeld bij J. Staal, waar zij ook hun paard en wagen konden stallen.

Uiteraard was er ook aan deze festiviteiten een loterij verbonden. In het notulenboek van 1902 lezen we, dat de eerste prijs een tilbury was. Pas als alle 6500 loten verkocht waren veranderde de eerste prijs in twee vette koeien.

De landbouwfeesten van de HMvL sloten aan op koninginnedag, zodat er een tweede (en later zelfs een derde) feestdag bijkwam. De festijnen werden voornamelijk rond de ophaalbrug gehouden, de toenmalige dorpskern van Diemen. Zo vonden ze in 1932 plaats op het in de maand augustus van dat jaar geopende sportterrein aan de Ouderkerkerlaan. Het programma bestond onder andere uit ringsteken en hindernisrace op het losse paard.

Het sportterrein werd naast sportwedstrijden ook nog voor vele andere doeleinden gebruikt. Denk hierbij aan kinderfeesten en kermis. Ook werd hier een muziektent voor de *Diemer Harmonie* gebouwd en kon de *Diemer IJclub* er zijn banen uitzetten. Na de oorlog werden op het terrein de officiële bevrijdingsfeesten gevierd. De manifestatie werd op 26 juni 1945 door de toenmalige burgemeester jhr. mr. L.E. de Geer van Oudegein geopend. Als vanouds werden er weer kinderspelen, kermis en landbouwfeesten georganiseerd.

Staalstraat

De sterk toegenomen activiteiten van de Boerenleenbank maakte het noodzakelijk naar een ruimere behuizing om te zien. Tevens werd het door het bestuur wenselijk geacht dat de bank dicht bij de Hartveldseweg, het toenmalige centrum van Diemen, zou worden gesitueerd. In 1922

Afb. 6 - De Ouderkerkerlaan met links het postkantoor Diemerbrug. Op het open stuk rechts naast het postkantoor werd de vee-markt gehouden (foto collectie Frits Reurekas)

werd besloten een nieuw bankkantoor met bedrijfswoning voor de kassier aan het noordelijke deel van de Ouderkerkerlaan te laten bouwen. In mei 1922 werd de bank tijdelijk ondergebracht in een statig huis aan de Staalstraat (afb. 1-5 en 8). De Staalstraat heette eerst Brouwerstraat, vernoemd naar Brouwer die in deze straat een barbierszaak had. De Brouwerstraat ging over in de Wilhelminakade (beter bekend als Rabbiekade, genoemd naar de bouwer van het blok huizen van twee verdiepingen hoog aan deze kade). In 1906 werd de rooilijn van de Kerklaan bepaald.³ De Brouwerstraat werd nu eigendom van J. Staal en werd toen Staalstraat genoemd (afb. 9). De grond werd in 1907 gratis aan de gemeente overgedaan, evenals die van de Wilhelminakade door de eigenaar A. Vis uit Amsterdam. In 1942 moest op last van de Duitse bezetter alle straatnamen van de nog in leven zijnde leden van de koninklijke familie worden veranderd. De naam Wilhelminakade werd toen Venserkade en is zo gebleven.

Ouderkerkerlaan 57

In 1923 kon de bank worden verhuisd van de Staalstraat naar de nieuwbouw aan de Ouderkerkerlaan 57, schuin tegenover de Julianastraat (afb. 1-6). Het pand was ruim van opzet, al zag het er meer uit als een luxe villa dan een bankgebouw (afb. 10). Zo'n vijftien jaar bleef de vestiging van de Boerenleenbank aan de Ouderkerkerlaan 57 gevestigd. De villa kreeg daarna een woonbestemming. Met name makelaar Kaskens woonde er en liet het zelfs verfraaien met een zwembad. Ook dit huis

Afb. 9 - De Ouderkerkerlaan gezien vanuit het noorden. Naast de wagenshuur van J. Pos (rechts) lag de Staalstraat. Op de ander hoek zien we het alom bekende snoepwinkeltje van J. van Schaick (foto collectie Frits Reurekas)

Afb. 7 - Voorbereidingen voor het ringsteken in de jaren '20, vermoedelijk op het weiland van K. Pereboom (foto N. de Bruijn, Diemerbrug, collectie F. Reurekas)

Afb. 8 - Het tijdelijke onderkomen van de Boerenleenbank aan de Staalstraat in 1922

werd gekraakt in de periode die vooraf ging aan sloop, in verband met de algehele nieuwbouw van Diemen-Zuid⁴.

Ouddielerlaan 25

Diemen groeide en de bank groeide mee. Een echt bankgebouw, gelegen in het centrum van Diemerbrug, was er echter nog niet. De kassier had reeds een box gehad in café *Veemarkt* om daar zijn bankzaken in te doen, maar dit werd ook niet ideaal gevonden. In 1936 nam het bestuur de eerste initiatieven voor de realisering van nieuwbouw. Het prijskaartje van f 30.000,-

van het eerste ontwerp werd in eerste instantie veel te hoog gevonden. Uiteindelijk werd in 1937 een stuk grond van ca 700 m² met opstallen aan het begin van de Ouddielerlaan (naast de smederij van D. van Dijk) aangekocht voor f 10,- per m² (afb. 1-7). Op de erven stonden onder andere het woonhuis van H. Zaal en de boerderij van Schrama (afb. 11 en 12). Deze boerderij was reeds vanaf 1928 bewoond door aardappelhandelaar J. Pronk. De bebouwing werd gesloopt. Een speciale commissie ging op pad om diverse reeds bestaande bankgebouwen van andere Boe-

Afb. 10 - Het woonhuis van kassier W. van Sijtveld annex bankgebouw aan de Ouderkerkerlaan 57

Afb. 11 - De Ouddiemerlaan ca 1910, gezien vanuit het zuiden. Links staat het huis waar onder andere H. Zaal woonde. Op deze plaats verrees in 1938 het nieuwe gebouw van de Boerenleenbank (foto collectie Frits Reurekas)

Afb. 12 - Achter het huisje (dat onder andere werd bewoond door H. Zaal) lag in het verlengde de boerderij van Schrama. Ook deze rustieke boerderij, hier gefotografeerd op koninginndag 30 april 1933, moest wijken voor de Boerenleenbank (foto collectie J. Pronk)

renleenbanken te bezichtigen. De bank te Voorthuizen bleek de voorkeur te hebben. Inmiddels dienden diverse bouwkundigen zich aan. Architect De Boer uit Halfweg werd uitgenodigd een schetsplan te maken. De kosten zouden f 35.000,- zijn. De Boer maakte vervolgens de definitieve tekeningen en begroting alvorens er op 26 oktober een aanbesteding werd gehouden. Maar liefst 45 ondernemers schreven in op dit interessante project. De gunning ging op 3 november 1937 naar de laagste inschrijver, de Diemense aannemer J.C.C. Goedhart. Hij kon de bank voor f 32.298,- bouwen. Het nieuwe kantoorgebouw werd op 18 mei 1938 in gebruik genomen⁵. Het bankgebouw was ruim en comfortabel opgezet (afb. 13). Op de begane grond bevond zich een grote zwaar beveiligde kluis. Boven het kantoor was het woonhuis van de kassier. Een beeld van Mercurius, god van de koophandel, sierde de entree. Vergelijken we oudst bekende foto's van de bank met de huidige situatie, dan zien we, dat in de loop der jaren de ingangpartij geheel werd gewijzigd⁶.

In het onlangs gepubliceerde MIP-rapport staat het bouwwerk als volgt omschreven: *Dit rechthoekige gebouw bestaat uit een hoge begane grond, een verdieping en een zadeldak. De voorgevel heeft een risaliet (een vooruitspringend gedeelte) van drie bouwlagen en een golvend dak. Aan de achterzijde en de zuidelijke zijgevel zijn aanbouwen waarvan slechts één oorspronkelijk is. De indeling in de voorgevel is asymmetrisch, onder andere met hoge verticale vensters, een inpandig balkon en een lichtvenster.*

Als gebruikte bouwmaterialen wordt vermeld dat de gevels werden opgetrokken met bleke strengperssteen met groen geglaazuurde plinttegels en het zadeldak werd gedekt met gesmoorde Romeaanse pannen⁷. Kortom, het is een gebouw met opmerkelijke architectuur en materiaalgebruik. Het is zeer te betreuren dat de originele ijzeren vensters inmiddels grotendeels door kunststof kozijnen werden vervangen.

Claas van Maarssenplein 50-51

Na de oorlog nam ook in Diemen het inwonertal sterk toe. Op grote schaal verrezen er nieuwbouwwijken op plaatsen waar voordien het vee graasde. Het Diemense centrum verplaatste zich geleidelijk aan van Diemerbrug naar de Ouddiemerlaan. Er werd rond het Claas van Maarssenplein (het huidige Diemerplein) een nieuw gemeentehuis, brandweergarage en winkelcentrum gebouwd. Op de plaats van het winkelcentrum konden we enige jaren voor de bouw onder andere boerderij *Diemervreugd* van Jacob Sijtveld zien. Ook W. Vedder had er zijn boerenbedrijf en de aannemer J.C.C. Goedhart zijn woonhuis. Het winkelcentrum werd op 19 september 1970 door burgemeester mr. J.H. Strumphler Tideman officieel geopend. Om het publiek beter te kunnen bedienen werd ook de Diemense *Boerenleenbank*

Afb. 13 - Het pronkstuk van de Boerenleenbank: Het uit 1938 daterende bankgebouw aan de Ouddiemerlaan 25. Bij een latere verbouwing zou de ingang ingrijpend worden veranderd

(vanaf 1960 *Coöperatieve Raiffeisenbank Diemen* geheten en vanaf 1967 het Diemense filiaal van de *Coöperatieve Raiffeisenbank Amsterdam*) in het splinternieuwe Winkelcentrum Diemen, Claas van Maarsseplein 50-51, ondergebracht (afb. 1-8).

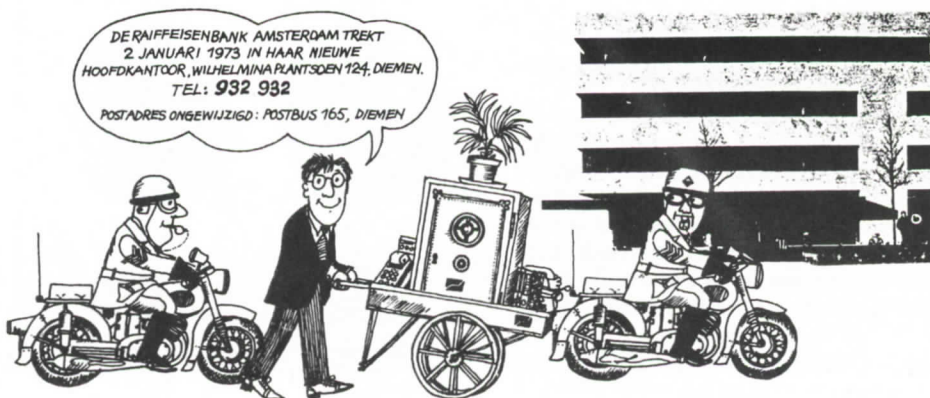
Wilhelminaplantsoen 124

De *Coöperatieve Raiffeisenbank Amsterdam*, ontstaan uit een fusie van de Raiffeisenbanken te Diemen en Sloterdijk, had behoefte aan een nieuw hoofdkantoor. Als locatie werd Diemen uitverkoren. De plannen dateerden al uit maart 1969. Aan het Wilhelminaplantsoen, naast het nieuwe winkelcentrum, verrees het nieuwe gebouw, ontworpen door de Loosdrechtse architect M.K. Grevenstuk (afb. 1-9). De eerste paal werd op 21 november 1970 geslagen door de burgemeester van Diemen. Het gehele bouwwerk heeft een lengte van 75 m en een breedte van 25 m. In het totaal kwam er 1500 m² kantoorruimte beschikbaar, verpakt in beton en afgedekt met een natuurstenen gevel. De Openbare Leeszaal en Bibliotheek werd in het westelijke gedeelte van het gebouw ondergebracht. De ingebruikname van het hoofdkantoor vond plaats op 4 april 1973. De officiële handelingen werden door maar liefst twee burgemeesters verricht: dr. I. Samkalden van Amsterdam en mr. J.H. Strumphler Tideman van Diemen⁸. Nog voor de opening van het hoofdkantoor vond er een fusie plaats tussen de *Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank* te Utrecht (waar de voormalige Diemense *Boerenleenbank* bij was aangesloten) en de Eindhovense *Coöperatieve Centrale Boerenleenbank*. De nieuwe naam werd *Raiffeisenbank/Boerenleenbank*, of kortweg *Rabobank*.

Wilhelminaplantsoen 120

Om het verhaal van de Diemense locaties van de *Rabobank* compleet te maken moet er nog één verhuizing worden vermeld. Er was aan de oostzijde van het *Rabobank* hoofdkantoor, aansluitend op het winkelcentrum, een grote ruimte gereserveerd met een horecabestemming. Toen exploitatie niet haalbaar bleek werd besloten de vestiging van het Diemense *Rabobank* filiaal vanuit het winkelcentrum naar deze ruimte over te brengen (afb. 1-10). De verhuizing naar het Wilhelminaplantsoen 120 begon op 8 december 1983. De laatste klant die de deur achter zich sloot was de heer G. van Sijtveld, een neef van de eerste kassier van de voormalige *Boerenleenbank*. Bij de opening op 14 december 1983, kwam burgemeester Strumphler Tideman wederom in actie. Met een druk op de knop stelde hij een carillon, welke door de *Rabobank* aan de gemeente Diemen cadeau werd gegeven, in werking.

Wiard Krook/Frits Reurekas

Noten

1. Billen is scherpen van de groeven op de maalvlakte van een molensteen.
2. Teer (1927), p. 15-16.
3. Ter Beek
4. Lange, Ada de: *De zeven krakers van Diemen*. In: Panorama nr. 27, 1970, p. 40-43.
5. Kruizinga, 1944, p. 27-28.
6. Z.a. (1964).
7. Provinciaal Bestuur van Noord-Holland: *Monumenten Inventarisatie Project Noord-Holland. Gemeentebeschrijving Gemeente Diemen; inventarisatiekaarten en fotokaarten. Deelgebied: Buitengebied en Diemerbrug*. Haarlem, juli 1992, accessienr.: 5207.
8. Z.a.: *Rabobank opent modern landschapskantoor*. In: Diemer Courant, 12 april 1973.

Met dank aan D. van der Velde (directeur Rabobank kantoor Diemen) en J. Pronk voor het beschikbaar stellen van archiefmateriaal.

Burgemeester Strumphler Tideman in actie bij de in gebruikstelling van het carillon tijdens de feestelijke opening van het nieuwe kantoor van de *Rabobank* in 1983 (foto Frits Reurekas)

Enige Diemense Muntvondsten

Ook vroeger werden er wel eens kleine kostbaarheden, bijvoorbeeld muntjes, verloren. Omvangrijke schatvondsten, zoals we die uit de publiciteit kennen, komen slechts zeer sporadisch voor. Deze spectaculaire vondsten doen sommige mensen vermoeden dat onze voorouders rijkelijk met munten strooiden. Niets is natuurlijk minder waar. Bij de meeste opgravingen scoren muntvondsten dan ook laag. In een aantal afleveringen willen we iets meer vertellen over de in de loop der tijden te Diemen opgegraven muntjes. Het overzicht geeft slechts een indruk van het Hollandse muntwezen zoals dat zich in de loop der jaren ontwikkelde.

De hier besproken munten dateren uit de tijd voor het ontstaan van de zelfstandige staat, een periode van zeer gecompliceerde staatkundige verhoudingen. De oudste munt die ooit in het Amstelland werd gevonden is een kleine zilveren penning. Het muntje werd in 1990 in de middeleeuwse dorpsterp van Oud-Diemen opgegraven door de Afdeling Archeologie van Stedelijk Beheer Amsterdam. Stadsarcheoloog Baart zegt over deze bijzondere vondst: "Doordat de terp om de tien jaar werd opgehoogd was het mogelijk de ontwikkeling van een in zichzelf gekeerde bewoning (*subsistence-economie*) naar een gespecialiseerd bedrijf, gericht op een markt- en geldeconomie, te volgen. In dit kader past ook de vondst van een zilveren penning uit het derde kwart van de 12e eeuw. De penning is van onbekende herkomst. Enkele vondsten uit Noord-Holland van de laatste jaren wijzen er op, dat het waarschijnlijk gaat om een nog onbekende muntslag van de graven van Holland."¹ Tijdens opgravingscampagnes in 1988 van de Diemense werkgroep van de AWN van de voormalige pastorie, gelegen ten oosten van de begraafplaats "Gedenk te Sterven", kwam een zilveren groot te voorschijn² (afb. 1a/b). Ondanks het gehavende uiterlijk speelde deze munt een belangrijke rol bij de datering van het skelet van een jongeman, die was begraven in de tuin van de pastorie³. De opgegraven Vlaamse groot werd tussen 1505-1506 geslagen in de Bourgondische Nederlanden van Filips de Schone (1482-1506). Rondom het wapenschild van Filips de Schone op de voorzijde van de munt is slechts een gedeelte van het omschrift leesbaar: *Phs. Dei* (Filips bij de gratie Gods). De keerzijde toont een ankerkruis met een leeuw in het centrum. Het randschrift is in het geheel niet leesbaar. De groot, ook wel zware penning genoemd, is de algemene benaming voor de sinds het eind van de 13e eeuw geslagen grotere zilverstukken, in navolging van de gros tournois, die ca 1300 als eerste grote zilverstuk in de Nederlanden in gebruik komt.⁴ Bij het AWN-onderzoek van de muren van het koor van de voormalige Mariakerk in Oud-Diemen werd een koperen munt, een zogenaamde halber witte uit 1572⁵, opge-

graven (afb. 2a/b). De munt toont grote overeenkomst met exemplaren uit Nijmegen. Het is vergelijkbaar met typen van de Oostnederlandse plakken⁶.

Wiard Krook

Noten

1. Baart, J.M.: *Oud-Diemen*. In: P.J. Woltering (red.): *Holland, Archeologische kroniek van Holland over 1990, 1991*, p. 315-316; de penning is thans bij het Rijksmuseum Koninklijk Penning Kabinet (RPK) te Leiden voor onderzoek.
2. Determinatie A. Pol (RPK); Van Gelder/Hoc, 1960, nr. 121; Van der Chijs, 1982.
3. Reenen, Karin en Piet van: *Het skelet in de pastorie van Ouddiemen*. In: *Het Profiel*, AWN, september 1989, p. 4; Ruud Wiggers: *Diverse vondsten*. In: *Het Profiel*, AWN, dec. 1989, p. 13.
4. Beek, 1990, p. 72-73.
5. Determinatie H.W. Jacobi (RPK); Van der Chijs, 1982, nr. 52, pl. 6; Kappelhoff, 1982, nr. 209; tekening Ruud Wiggers.
6. Wiggers, Ruud: *Diverse vondsten*. In: *Het Profiel*, AWN, december 1989, p. 13.

Literatuur

- Beek, E.J.A. van (red.): *Encyclopedie van munten en bankbiljetten*. Houten, 1990.
- Chijs, P.O. van der: *Beeldenaar bevattende muntafbeeldingen van de vroegste tijden tot aan de Pacificatie van Gent*. AMNU, Amstelveen, 1982 (herdruk).
- Gelder, H.E. van & M. Hoc: *Les monnaies des Pays Bas Bourguignons et Espagnols*. Amsterdam, 1960.
- Kappelhoff, A.: *Die Münzen Ostfrieslands, vom frühen 14. Jahrhundert bis 1628*. Verlag Ostfriesische Landschaft, Aurich, 1982.

Met dank aan Hanna Blok en Paul Hoogers (AWN) voor het beschikbaar stellen van de Diemense muntvondsten voor documentatie.

1a

1a

1b

afb.: 1a/b (schaal 1:2)
munt: groot, zilver
voorzijde: wapenschild Filips de Schone
omschrift: + PHS:DEI [.....]
keerzijde: ankerkruis met leeuw
omschrift: + [.....]
datering: 1505-1506
diameter: 24 mm
vindplaats: pastorie, Ouddiemenlaan
datum: 15.05.1988
collectie: AWN A&O (DMO-354)

afb.: 2a/b (schaal 1:2)
munt: halber witte, koper
voorzijde: gekroond wapenschild met dubbelkoppige adelaar met buikschild
omschrift: [7]2 [E D E I O C E D P H . O .]
keerzijde: ankerkruis met zespuntige ster
omschrift: [D A . P - A C E .] - D O . I - D . N .
datering: 1572
diameter: 14,5 mm
vindplaats: Mariakerk, Ouddiemenlaan
datum: 24.08.1989
collectie: AWN A&O (DT-178)

De weg- en brugtollen van Diemen

Tolheffing is zonder twijfel een zeer oud verschijnsel. In onze streken beschouwden de vroeg-middeleeuwse koningen en keizers tolheffing als een hun toekomend recht, voortvloeiend uit hun zeggenschap over de doorgaande land- en waterwegen. Na het uiteenvallen van het rijk van Karel de Grote trokken de lokale machthebbers dit recht naar zich toe, al dan niet met instemming van de keizer. Zo was de tol die de Hollandse graaf Dirk III bij Vlaardingen legde een eigen initiatief. Het keizerlijk expeditie-gerijtje, dat in 1005 was uitgestuurd om aan die toestand een eind te maken, werd aan de oevers van de Merwede jammerlijk verslagen.

De verschillende hogere overheden waarmee Diemen na het ontstaan van het dorp in de 11e eeuw te maken kreeg: De bisschop van Utrecht, de graaf van Holland, de Staten van Holland en tenslotte de Staat der Nederlanden, waren alle bij machte tolleren te stichten of op te heffen. Waar en wanneer zijn er in Diemen nu tolleren geweest?

Slag- en draaibomen

De literatuur vermeldt dat aan de grenzen van het dorp tol werd geheven¹, maar dat is - afgezien van het Weesper tolhek - onjuist. Bron van dit misverstand is vermoedelijk de overeenkomst tussen Ouder-Amstel, Nieuwer-Amstel en Diemen uit 1550. Daarin kreeg ieder dorp het recht op dijken en wegen slagbomen en draaibomen (tourniquets) te plaatsen, onmiskenbaar onderdelen voor een tolplaats. Hier werd evenwel aan toegevoegd dat men de bomen voor passanten diende te openen *zonder eenige gaven ofte profeyt daar aff te begeeren offte ook te eyschen*. Geen tolbomen dus, maar obstakels ten behoeve van verkeersregulering en wegbeheer.² De vier plaatsen in Diemen waar wel tol werd geheven worden hieronder in kort bestek beschreven. Het is een eerste inventarisatie op grond van een beperkt literatuur- en bronnenonderzoek.

De tol te Diemerbrug

Deze tol (afb. 1.1) bestond al in 1543 toen Ghijsbert Hendricxsoon de *brugge ofte verlaet* pachtte van de grafelijke rekenkamer voor f 16,- per jaar. In 1561 pachtte Heijnrick Gijsbertssoon (zijn zoon?) de *tolvaert tusschen Amstelredam ende Weesp*. De tol omvatte blijkbaar twee verkeersbewegingen: Het verkeer over de Diemer Brug (ook wel *Heyn Gysen brugge* genoemd) en de scheepvaart door de Rijkersloot (ook wel *Heyn Geysen sloet* genoemd). De Rijkersloot, in de 17e eeuw omgevormd tot een deel van de trekvaart naar Muiden, liep van de Watergraafmeester naar de Diem, en komt al voor op een kaart uit 1525. Vermoedelijk is deze binnenvaartroute, die het stroomgebied van de Amstel met dat van de Vecht verbindt,

een gegraven kanaal uit de tweede helft van de 15e eeuw, en dateert ook de tol (en het begin van Diemerbrug!) uit die tijd.³

In de 17e eeuw pachtte Amsterdam brug en tol van de rekenkamer, om deze weer te verpachten aan een zelfstandige tolbaas. In 1693 werd het *Oude Tolhuijs* van het zandpad Amsterdam-Muiden verkocht aan Jan Lambertssoon van der Sluijs⁴, die we in 1729 tegenkomen als tolbaas.

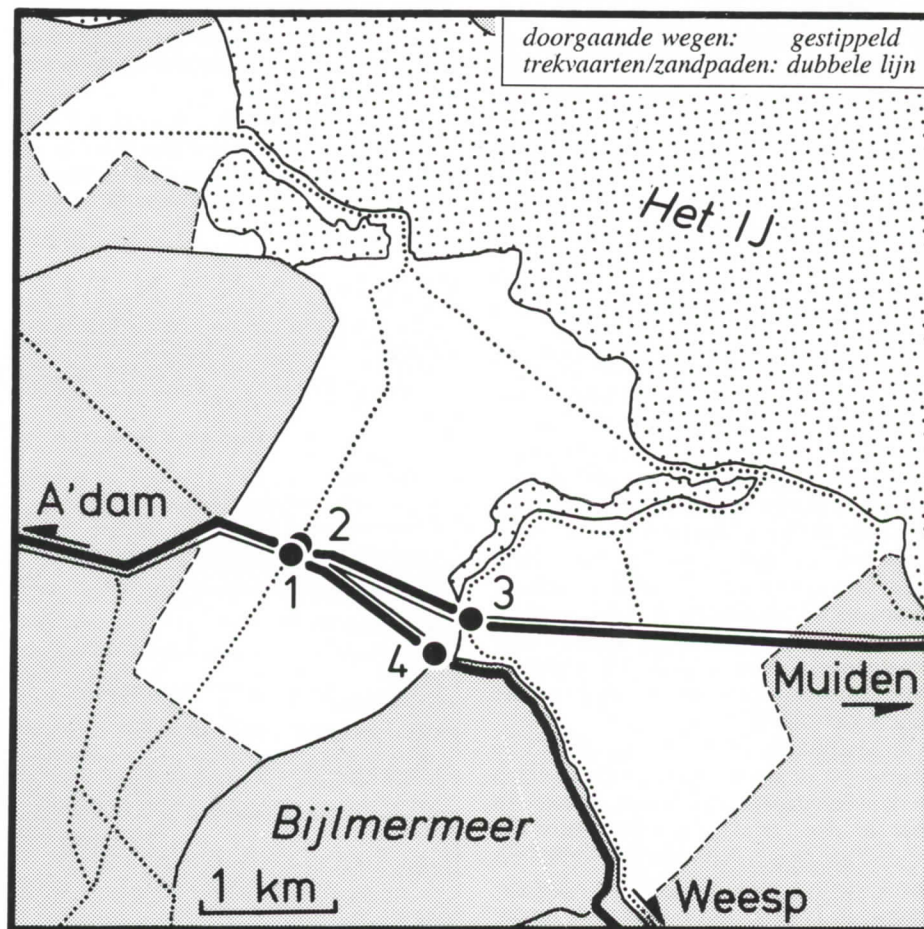
Dan zijn er ook gegevens over de verschillende heffingen.⁵ Met het verder ophalen van de brug ging ook het tarief omhoog: Een klein vaartuig deed 2 penningen, een

schuit met liggende mast 8, en een schuit met staande mast 12 penningen. Wat betreft de brug: Alleen over passerende dieren werd tol geheven. De *beestentol* was voor zes jaar verpacht (los van de "ophaaltol") voor 8 stuivers: De heffing over een passerend stuk vee moet minimaal geweest zijn. Omstreeks 1800 schreef het reglement van de pachter van de Diemerbrug voor, dat indien de *Graaflijkheids Schaafe Tolle* niets opleverde, een jaarlijks briefje aan de stedelijke rekenkamer volstond.

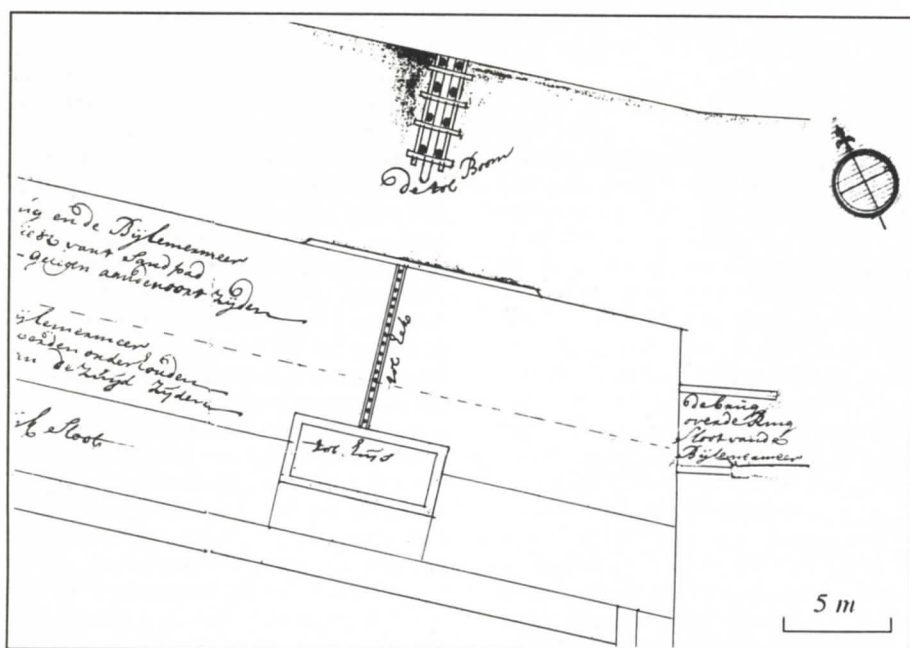
In de Franse tijd werden beide tolleren gescheiden. De beestentol verdween, zoals zoveel "ouderwetse" heerlijke rechten in deze tijd. De brug en ophaaltol kwamen, zeker later in de 19e eeuw, onder direct beheer van de staat: De tolbaas werd ambtenaar. Tegenwoordig zijn de twee bruggen over de trekvaart tolvrij.

De tol te Diemerbrug-Kerkweg

Een nieuwvorming uit de Franse tijd is de tol aan de Kerkweg, het begin van de tegenwoordige Ouddiemerlaan (afb. 1.2). Volgens een aantekening uit 1807 zouden de inkomsten gebruikt worden om de weg

Afb. 1 - Diemen en omgeving met tolleren: 1. Diemerbrug, 2. Kerkweg, 3. Vinkenbrug, 4. Weesper tolhek (tekening Erik Schmitz)

Afb. 4 - Weespertol, detail kaart eerste helft 18e eeuw (Archieven Heemraadschap de Bijlmermeer, Hoogheemraadschap Amstel en Vecht)

De tol aan het zandpad naar Weesp (Weespertolhek)

Het octrooi voor de aanleg van een vaart met trek- en voetpad tussen Amsterdam en Weesp dateert van 15 oktober 1637. In 1638 bereikten Amsterdam, Weesp en het Heemraadschap van de Bijlmermeer een akkoord betreffende de aanleg en het onderhoud van een begeleidende wagenweg. Op 1 juni 1639 werd het eerste toltarief van kracht. In het octrooi was geen sprake van wegaanleg, zodat alleen op de vaart rechtmatig tol geheven kon worden. De kosten voor het wegonderhoud waren echter dusdanig dat in 1655 octrooi verkree-

gen werd voor het instellen van een wegtol¹², aanvankelijk geheven te Diemerbrug. Kort voor 1682 werd de tol verplaatst naar de Bijlmerringvaart en het Weespertolhuis gebouwd (afb. 1.4). In 1739/40 werd het gedeeltelijk vernieuwd en vergroot (zie afbeelding binnenzijde omslag). Net als aan de Vinkenbrug werd de tol om de drie jaar verpacht en was de tolbaas er ook cafébaas. Het tolhek stond hier niet op de brug, maar tussen tolhuis en trekvaart. In de vaart dwong een houten steiger de schepen naar de aanlegplaats bij het hek, waar slechts één schip tegelijk kon passeren. De vaart kon desgewenst

met een tolboom worden afgesloten (afb. 4). De tolheffingen werden regelmatig verhoogd, vooral omdat de oostelijke Bijlmerringdijk een zwakke schakel in de route bleek. Zowel na de inundatie van de Bijlmermeer in het "rampjaar" 1672, als na de overstroming van 1702 volgden daartoe nieuwe octrooien (1679 en 1704). Aan het Weespertolhek is bijna dertig jaar langer tol geheven dan aan de Vinkentol. Pas op 1 januari 1929 werd de weg door de provincie Noord-Holland overgenomen van de commissarissen van het Weesperzandpad en de tol opgeheven.¹³ De watertol was wellicht al eerder verdwenen. Voor enige tijd bleef de naam *de Tol* voor deze plek bestaan¹⁴ (afb. 5), ook nadat het tolhuis in 1930 door provinciale Waterstaat gesloopt was. Die sloop was illegaal, zodat Waterstaat op verzoek van de gemeente Diemen achteraf toestemming moest vragen, en uiteraard verkreeg.

Tegenwoordig ligt op de plaats van het tolhuis de bocht van de Weesperstraat naar de provinciale weg richting Driemond.

Erik Schmitz

Noten

1. Ter Beek, 1957², p. 20-21; Schoen, 1987, p. 88-89.
2. Van der Loos, 1913, p. 42.
3. Naar de vroegste geschiedenis van vaart, brug en tol wordt door de auteur onderzoek uitgevoerd.
4. RANH ORA 2644, f.37r°.
5. GAD HA Doos 15; Ter Beek, 1957², p. 43.
6. Ter Beek, 1957², p. 114-115; GAD HA Doos 42; Schaap, 1987, p. 160.
7. Noordkerk, 1748, p. 430-431; Algemeen: GAA Archief van de Commissarissen van de zandpaden tussen Amsterdam, Muiden, Naarden en Weesp, 1640-1863 (= GAA PA 16); GAD HA Doos 18 (wegen); idem Doos 31 (tapvergunningen).
8. RANH ORA 2613, o.a. f.309-310.
9. GAA PA 16-37 (1e omslag); Staatsblad 1833, no. 59.
10. Staatsblad 1899, no. 173.
11. GAD HA Brieven 25-1-1899/5-6-1902: 1899, no. 54.
12. Noordkerk, 1748, p. 431-434; Algemeen: zie noot 7.
13. Provinciaal blad van Noord-Holland 1929, no. 43.
14. Vergelijk: Reurekas, 1988, no. 33.
15. GAD Bloemendaals Stelsel 23.04. Slooping.

Afkortingen

- GAA - Gemeentearchief Amsterdam
 GAD HA - Gemeentearchief Diemen, Historisch Archief
 RANH ORA - Rijksarchief in Noord-Holland, Oud-Rechterlijk Archief

Literatuur

- Beek, P.J. ter: *Historie van Diemen*. Amsterdam, 1957².
 - Loos, J.C. van der: *Kerkgeschiedenis van Amsteland*. In: *Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom van Haarlem*, dl. 35, 1913, p. 1-83.
 - Noordkerk, H.: *Handvesten der stad Amsterdam*. Eerste stuk, Amsterdam, 1748.
 - Reurekas, J.F.: *Diemen in oude ansichten*. Deel 4, Zaltbommel, 1988.
 - Schaap, Theo: *Diemen na de Franse bezetting*. In: Jan Mulder, Hanna Blok & Karin van Reenen (red.) *Diemen buyten Amsterdam*. Diemen, 1987, p. 152-182.
 - Schoen, R.P.: *Diemen vanaf de middeleeuwen tot 1815*. In: Jan Mulder, Hanna Blok & Karin van Reenen (red.) *Diemen buyten Amsterdam*. Diemen, 1987, p. 66-127.

Afb. 5 - Het Weespertolhuis in het begin van deze eeuw (foto Gemeentearchief Diemen)

Oud Nieuws

Opgravingen

Naar aanleiding van de opgravingen van een middeleeuwse woonterp te Over-Diemen, uitgevoerd door de Afdeling Archeologie van Stedelijk Beheer Amsterdam, haalde Diemen in ruime mate de nationale en internationale pers:

Archeologisch onderzoek in Overdiemerpolder (Diemer Courant, 29.4.92); *Opgravingen aan de Overdiemerweg* (Diemen Info, gemeente-informatie, 6.92); *Archeologen graven terp op* (Diemer Courant, 30.7.92); *Sporen in Diemen van stormvloed* (Hanneke Wit, Het Parool, 31.7.92); *Opgraving bij Diemen bewijst ondergang van boerderijterp 800 jaar geleden: Overstroming was ongekende ramp* (De Volkskrant, 31.7.92); *Eeuwenoude schatten in terp Diemen* (De Telegraaf, 31.7.92); *Terp uit 12e eeuw in Diemen gevonden* (Nieuws van de Dag, 31.7.92); *Archeologen ontdekken terp uit 12e eeuw bij Diemen* (Algemeen Dagblad, 31.7.92); *Terp uit twaalfde eeuw bij Diemen ontdekt* (Algemeen Dagblad, 31.7.92); *Boerderij uit de twaalfde eeuw* (Trouw, 31.7.92); *Eerste ontginningsboerderij: Vondst Diemense terp ook bewijst stormvloed in 1173* (Utrechts Dagblad, 1992); *Grote overstroming 1173 voor het eerst zichtbaar: Unieke vondst bij Diemen verheugt de archeologen* (De Echo, 5.8.92); *The Dutch are digging more than just tulips* (The Standard, Hongkong, Associated Press, 5.8.92); *Terp maar even 'open'* (Diemer Courant, 6.8.92); *Diemen in middeleeuwen geteisterd door stormvloed* (Diemer Courant, 6.8.92); *Vondsten uit de oude tijd* (Haarlems Dagblad, 1.9.92); *Berichten: Persinformatie Diemen* (Het Profiel, AWN, 9.92); *Uit de kranten: Twaalfde-eeuwse terp bij Diemen* (AIC-Nieuwsbrief nr. 16, 3.9.92) *Opnieuw opzienbarende resultaten bij opgravingen: Boerderij Overdiemerweg uit 12e eeuw in 1173 door overstromingen weggeslagen* (Diemen Info gemeente-informatie, 11.92). Het meest complete verslag tot nu toe verscheen in *Ons Amsterdam*, jrg. 44, nr. 10, 1992: *Verzonken terp aan de Diem: Thomas Becket en de watersnoodramp van 1173*, geschreven door de Amsterdamse stadsarcheoloog Jan Baart.

De laatste berichten betreffen het planten van de eerste boom in het onderzochte terrein in de Overdiemerpolder-Zuid (informeel omgedoopt in *PEN-bos*), verricht door de commissaris der koningin van Kemenade. Het *PEN-bos* zal een deel gaan uitmaken van het geheel nieuw aan te leggen recreatiegebied Gaasp en Diem, wat zal worden beheerd door Groengebied Amstelland (Diemer Courant, 5.11.92 en 3.12.1992).

Boerderij Zeldenrust

Boerderij wacht de slopershamer. Deze

mededeling, waar velen met angst naar uitkeken, verscheen in de *Diemer Courant* van 13 augustus 1992. Met het afwijzen van het bezwaarschrift van de Stichting Zeldenrust tegen de sloopplannen van de gemeente kwam de weg vrij de stallen van de historische boerderij *Zeldenrust*, Ouddiemerlaan 543, te slopen ten gunste van de nieuwbouw van het Gezondheidscentrum Diemen-Noord. *Of het voorhuis behouden blijft of in de oorspronkelijke staat wordt herbouwd moet nog worden bekeken. Dit besluit hangt af van de kosten*, aldus wethouder Steven Dijk (PvdA). Het aftredende D66 raadslid Frank van den Berg besteedde in zijn afscheidsspeech ook enige aandacht aan het gevoerde beleid met betrekking tot de ontwikkeling van Diemen-Noord. We citeren de *Diemer Courant* van 3 september 1992: *Het laten verdwijnen van de oude boerderijen langs de Ouddiemerlaan noemde hij een historische vergissing. 'Wellicht had een besluit twee jaar later, toen het yuppie-dom hoogtijden kende, anders uitgevallen,' verwees hij naar aanvankelijke plannen om in de boerderijen kantoorruimte te realiseren.* In de *Diemer Courant* van 5 november 1992 lezen we: *Stallen zwichten voor de sloper. Abusievelijk situeerde de krant de aankomende slooppartij aan de Ouddiemerlaan 584 in plaats van nr. 543. In dezelfde editie maakte de gemeente Diemen bekend, middels haar rubriek Diemen Info, dat na de sloop de Archeologische Werkgemeenschap Nederland de gelegenheid krijgt om op het perceel bodemonderzoek te doen. Dit onderzoek duurt tot dat begin volgend jaar- met de bouw van een nieuw Sociaal Medisch Centrum wordt begonnen.* De *Diemer Courant* van 12 november plaatste een foto waarop de aanvang van de sloop van de stallen van boerderij *Zeldenrust* te zien is. *Gezondheidscentrum bedient inwoners Noord: Definitieve accommodatie in voormalige boerderij Zeldenrust.* Met deze mededeling publiceerde Oscar Borghardt in de *Diemer Courant* van 25 maart 1993 het laatste ontwerp van de architecten Zaanen & Spanjers. Borghardt: *Zij hebben in het verleden bewezen nieuwbouw uitstekend te kunnen combineren met bestaande karakteristieke bouw. (...) De architecten hebben het oorspronkelijke karakter van de boerderij gerespecteerd. De verschillende vertrekken doen denken aan 'schuurtjes', die zo kenmerkend zijn voor een boerderij.*

Schuilkerk De Hoop

De HKD kwam weer goed in het lokale nieuws met het artikel *Historische Kring schrijft boek over historie De Hoop*. Onze voorzitter Jaap Haag deelt de lezer desgevraagd mee: *Wij verwachten eind deze*

maand een besluit over ons bezoek (aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, W.K.). Wij hebben begrepen dat de kans dat De Hoop op de monumentenlijst wordt geplaatst groot is (Amsterdams Stadsblad, 14.10.92 en Diemer Courant, 15.10.92). Het is definitief. De Hoop heeft de status van monument. Dit goede bericht haalde de editie van 29 oktober 1992 van de *Diemer Courant*. Het besluit van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur werd op 21 oktober 1992 genomen als reactie op het verzoek van de HKD. Naast Jaap Haag is ook burgemeester De Hon te spreken over het besluit: *Ik vind het leuk dat De Hoop de status van monument heeft gekregen. Daarnaast vind ik het prettig dat het werk van de Historische Kring Diemen is gehonoreerd. Ik zal binnenkort met de heer Haag een gesprek voeren over de consequenties van dit besluit.*

Het nummer van 30 december 1992 van de *Diemer Courant* en van 6 januari van het *Amsterdams Stadsblad* besteedde ook veel aandacht aan het nieuwe rijksmonument van Diemen: *Historische Kring Diemen diept geschiedenis voormalige schuilkerk op; De Hoop als monument van verdraagzaamheid.* Jaap Haag deelt mee: *De Hoop is een uniek monument. Niet alleen omdat er slechts weinig katholieke schuilkerken bewaard zijn gebleven, maar vooral omdat De Hoop de enige overgebleven voormalige schuilkerk is van een platelandsparochie.*

Dat alle problemen met *De Hoop* opgelost zijn is helaas niet zo. *Restauratie De Hoop financieel nog niet rond* meldde de *Diemer Courant* van 30 december 1992.

Lezingen en diversen

Ook de door de Historische Kring Diemen georganiseerde lezingen kregen weer ruim aandacht: *Lezing over tocht met trekschuit.* Het betrof de lezing van de heer Engel die hij voor ons wilde verzorgen. (*Diemer Courant*, 21.10.1992).

Dat de heer G. van den Hout voor de HKD een lezing heeft gegeven over voormalige Amsterdamse schuilkerken, met bijzondere aandacht voor *schuilkerk De Hoop*, lezen we in de *Diemer Courant* van 26 november 1992.

Bij de opening van het geheel verbouwde bankfiliaal van de Verenigde Spaarbank aan het Wilhelminaplantsoen werden cadeautjes weggegeven. Ook de Historische Kring Diemen wachtte een aangename verrassing. Via burgemeester De Hon ontving de HKD een cheque van f 1.250,- (*De Echo*, 27.1.93).

Tenslotte vermelden we de laatste activiteiten van de HKD om onder een nog groter deel van de Diemense bevolking bekendheid te krijgen. Uitgenodigd door *Radio Octaaf Diemen* werd op zaterdag 20 maart van 15.00-16.00 uur, in het programma *Diemer Informatief*, de HKD en de historie van Diemen besproken (*Diemer Courant*, 18.3.92).

Wiard Krook

AANWINSTEN

Onlangs heeft de HKD een tweetal belangrijke objecten kunnen toevoegen aan de historische collectie. Het betreft een tinnen lepel en een gedeelte van een beeld, afkomstig uit de nalatenschap van de heer A.A.B. Woorts sr., ons aangeboden door zijn weduwe mevrouw M. Woorts.

De vader van de heer Woorts dreef voor de oorlog een textielzaak aan de oude Prins Hendrikkade. Vanwege de bouw van een nieuwe brug over de Muidertrekvaart en de verbreding van de weg moest een aantal panden aan de Prins Hendrikkade, waaronder de winkel van zijn vader, in 1937 worden gesloopt. Tijdens de sloop van de brug zag de heer Woorts "iets" in de grond van de oude kadewand zitten. De vondst bleek een bovendeel van een natuurstenen beeld te zijn. Ruim vijftig jaar sierde de sculptuur zijn schoorsteenmantel. Tevens verzamelde hij uit de werkput oude gebruiksvoorwerpen, waaronder een tinnen lepel welke hij ook voor het nageslacht bewaarde.

Lepel

In de afgelopen jaren werden in Amsterdam enige tinnen lepels opgegraven die identiek zijn aan het Diemense exemplaar¹. Lepels van dit type, uitgevoerd met een druppelvormige bak en een zeskantige steel, dateren uit het laatste kwart van de 16e - eerste kwart 17e eeuw. In de voorzijde van de bak is een tinmerk zichtbaar: Een gekroonde roos met het initiaal GA. Dit keurteken werd er indertijd door de betreffende tingieter ingeslagen, zoals zijn gilde hem voorschreef. Of de maker de Amsterdamse tingieter Gerrit Albertsz (geboren ca 1590 en wonende achter de Oude Kerk²) was zal uit nader onderzoek moeten blijken.

Wiard Krook

Noten

1. Zie verder in: Baart, Jan, Wiard Krook, Ab Lagerweij, e.a.: *Opgravingen in Amsterdam*. Haarlem, 1977, p. 299-300, afb. 572, ill. 86 en 87f.
2. Z.a.: *Keur van tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam*. Antwerpen, 1979, p. 323.

Beeld

Een eerste kunsthistorische oriëntatie van het zandstenen beeld toont duidelijk de Italiaanse invloed op het kunstwerk. De eenvoud van de uitvoering doet vermoeden dat het beeld hier te lande werd gehakt. De aanwezige stijlkenmerken (met name het scheve hoofd en de houding van de hand) duiden op een zogenaamde maniëristische stijl daterend uit de tweede helft van de 16e eeuw.

Het borstbeeld stelt een man voor met een puntbaardje en een hangknevel. Opvallend

is, dat het puntbaartje scheef aan de kin hangt, alsof deze stenen man behoorlijk veel wind vangt. Het haar vormt ronde krullen. De linker arm rust op zijn borst en zijn wijsvinger is uitgestrekt. Het lijkt naar iets te wijzen. Markant zijn de leeuwekoppen op de schouders als onderdeel van de kleding. De mouwen zijn door middel van een ruitvormig patroon weergegeven. Ter decoratie werd het kleeft op de buik en de ellebogen voorzien van bloemmotieven, mogelijk gestileerde chrysanten. De achterkant van het beeld is minder gedetailleerd dan de voorkant. Door het lange verblijf in de zanderige grond is het zandsteen duidelijk aangetast en de detaillering vervlakt. De rechterarm

ontbreekt en de uitgestrekte vinger is half afgebroken. De afmetingen van het fragment zijn: hoog 29 cm en breed 32 cm. Uit aanvullend onderzoek zal mogelijk blijken waarvoor de sculptuur oorspronkelijk gemaakt werd. In het beeld zijn een tweetal hoekige uithollingen uitgehouwen voor bevestigingsbeugels. Dit duidt op een mogelijk gebruik als tuinbeeld, of een versiering boven een schouw. De beroeting op sommige delen van het beeld duiden in de richting van de laatste mogelijkheid. Zo'n stookplaats moeten we dan wel situeren in een riant landhuis, waarschijnlijk een van de fraaie buitens die Diemen ooit rijk was.

Hilda Kernell

Rectificatie

In het vorige nummer van HKD zijn in het interview met Piet Saan helaas een paar zinnen weggevallen. Het gaat om de alinea ná het tussenkopje "Geen V&D" (pagina 5, middelste kolom). De tekst had moet luiden: "Omdat Cor en ik de enige eigenaren van de zaak waren, moest er nog een oplossing worden gevonden voor het bezit van de aandelen. Er is een regeling getroffen waarbij de helft van de aandelen nu bij mijn twee zoons zit en de andere helft bij de vier zoons van Cor. Verder zijn er bepalingen die de houders van de aandelen verplichten om die stukken na verloop van jaren te koop aan te bieden aan een Saan of Saanen die bij de zaak werken. Cor en ik willen zo voorkomen dat er toestanden ontstaan als bij Vroom & Dreesmann. Daar zijn de aandelen door

overerving in legio handen gekomen. Die nieuwe eigenaren kunnen totaal andere belangen hebben dan degenen die echt bij de zaak werken. Zo kunnen conflicten ontstaan. Er komen bijvoorbeeld aandeelhouders die alleen maar dividend willen hebben, terwijl anderen de winst juist in de zaak willen laten voor uitbreiding."

Zeehoeve

Erik Schmitz, auteur van het artikel *Boerderij 'Zeehoeve' in Overdiemen* (HKD jrg. 2, najaar 1992), deelt ons de volgende rectificatie mede: Afbeelding 6 (op pagina 17) behoeft een kleine wijziging. De breedte van het sanitair/melklokaal is geen 4 maar 3 m. Derhalve is de stal 1 m groter.

Redactie

De Kinderpagina

Het oudste voorwerp thuis.

Deze keer hebben Marokkaanse kinderen een tekening gemaakt van het oudste voorwerp dat zij thuis hebben.

Wisten jullie dat er ongeveer 40 Marokkaanse gezinnen in Diemen wonen? Jullie willen misschien weten waarom nu juist Marokkaanse kinderen tekeningen hebben gemaakt. Dat is zo gegaan: Ik had gehoord van Jill, een vriendin van mij die bij de Stichting voor Samenlevingsopbouw (SVSO) werkt, dat zij een aantal Marokkaanse kinderen kent die héél mooi kunnen tekenen. En ik was nieuwsgierig of deze kinderen een bijzonder voorwerp zouden tekenen, iets dat je niet zo vaak bij Hollandse mensen vindt. Hieronder zien jullie hun mooie tekeningen van bijzondere dingen. Het is jammer dat wij deze tekeningen niet in kleur kunnen afdrukken, want ze zijn prachtig gekleurd.

Fatiha (6 jaar) laat op haar tekening zien waar Marokkaanse families vaak in koken: Het is een schaal met een hoog deksel, gemaakt van aardewerk. Als je die op een Hollands gasfornuis zet moet je er een vlamverdeleronderzetten. Fatiha schrijft: *Dit is een tagine. Hieruit eten Marokkanen. Zo ziet die van ons er uit.*

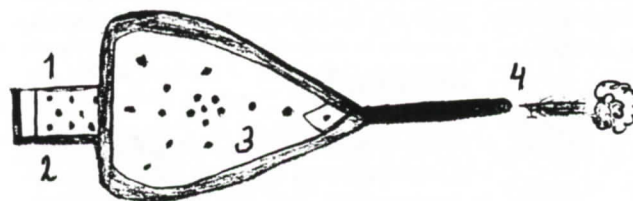

Soraya (8 jaar) tekende een mooie schaal met deksel. Zij schreef erbij: *Dit is een typische Marokkaanse soepterrine. Het is handgemaakt en komt uit Safi die bekend is voor alle aardewerk.*

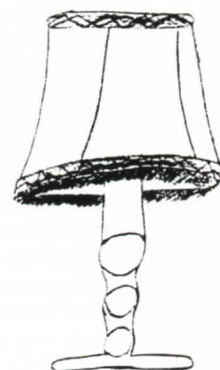
Rachida (7 jaar) heeft bij haar tekening geschreven: *Dit is een Marokkaanse theepot. Het is oud. De pot is natuurlijk uit Marokko meeverhuisd.*

En nu nog twee tekeningen van jongens. Het valt mij op dat zij geen kook- of theepotten getekend hebben maar meer jongensachtige spullen.

Ali (11 jaar) tekende een blaasbalg. Omdat hij goed wil uitleggen hoe zo'n ding werkt geeft hij er een uitvoerige gebruiksaanwijzing bij: *Dit is een rabos in het Marokkaans. Dit gebruik je als het vuur dooft om het weer aan te zetten. Maar dat kan je alleen gebruiken als de kolen nog aan zijn. Dan blaas je d'r mee op het vuur en dan is het weer aan.*

Hoe je het gebruikt: Je trekt nummer 1 en 2 uit elkaar. Dan verzamelt de lucht zich in nummer 3 (de balg). Als je ze weer naar elkaar toe duwt dan komt de lucht uit nummer 4. Dit herhaal je een paar keer achter elkaar. Een soort gelijk aan rabos werd vroeger gebruikt door de smid.

Khalid (9 jaar) maakte een tekening van een lamp. *Deze lamp is van het oude huis. Ik heb hem nog op de zolder, aldus Khalid.*

Omdat we wat ruimte over hebben kunnen we ook nog de tekening van Saskia (11 jaar) plaatsen. Zij tekende een fles eau de Cologne. Saskia vertelde dit er bij: *Dit is het oudste ding in huis. Toen wij pas hier kwamen wonen vond mijn vader, toen er een pijp lek was, vier van deze grote flessen eau de Cologne onder het huis. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonde er een verpleegster in ons huis. Ze verstopte de flessen onder de vloer. Later vergat ze die mee te nemen. Ze zijn dus al heel oud maar ruiken nog heerlijk.*

De opgave voor de volgende keer is: Tekenen je voorkeur. In een latere Nieuwsbrief zal ik er meer over uitleggen.

Hilda Kernell

Kinderpagina HKD, Raadhuisstraat 49, 1111 BK Diemen

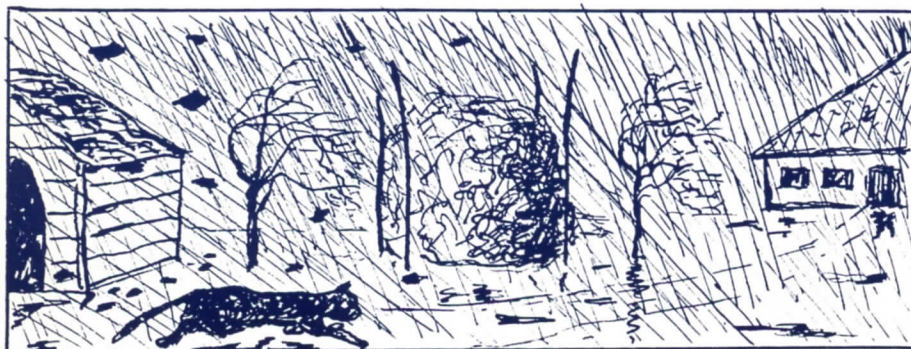
UIT HET LEVEN VAN KATIE

Het geld

door Hilda Kernell

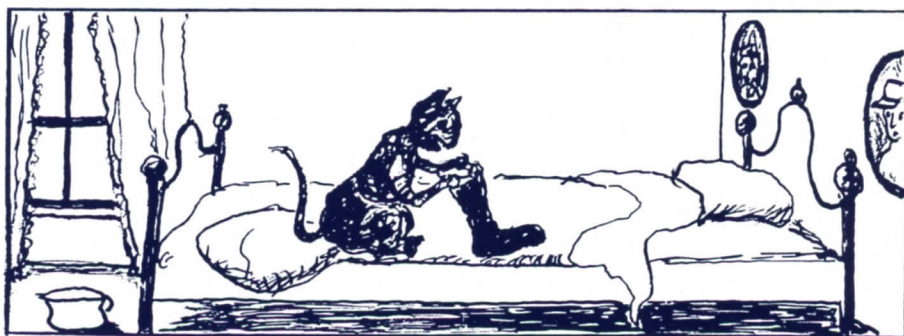
Het stormt weer eens windkracht 10 in Diemen. Katie zit met haar familie te schuilen onder een afdakje. Bij dit soort weersomstandigheden vertelt Katie graag stormverhalen van vroeger. Zo ook vandaag.

Zij vertelt over Betje haar betovergrootmoeder die bij een boerderij woonde in een oude schuur. Het had al dagen razend gestormd en geregend.

De dakpannen vlogen door de lucht en het hele dak van de hooiberg was weggeblazen. Het hooi was door en door nat geworden. Ook Betje had veel last van het barre weer, vooral omdat zij pas voor het eerst moeder was geworden. De wind blies dwars door de schuur en regenwater druppelde op de jonge poesjes. Er was geen plukje droog hooi meer te vinden.

Toen sloop Betje de boerderij binnen. Zij was van plan om het hoofdkussen van de boer te stelen. Maar onder het grote kussen kwam iets te voorschijn dat nog beter geschikt leek ter verwarming van de poezekinderen; het was een grote zwarte sok volgepropt met papiertjes. Dat leek Betje prima geschikt als isolatiemateriaal.

Thuis in de schuur mochten de poezekinderen op de droge sok liggen. Betje stopte alle kieren van de schuur dicht met de gekleurde papiertjes. Het zag er echt feestelijk uit. Net toen de poezekinderen en Betje tevreden en warm ingeslapen waren werden zij gewekt door de harde boze stem van de boerin: *Zie je wel, had maar naar boer Sijtveld geluisterd man, dan stond ons geld nu veilig op de bank!* Het jammeren en de ruzie hield nog lang aan. Betje begreep pas veel later dat het ging om de papiertjes uit de sok en dat zij er schuldig aan was dat de boer al zijn geld kwijt was.

Historische Kring Diemen diept geschiedenis voormalige schuilkerk op

De Hoop als monument van verdraagzaamheid

DIEMEN - De voormalige schuilkerk De Hoop aan de Hartveldseweg heeft onlangs de status van beschermd rijksmonument gekregen. Leden van de Historische Kring Diemen zijn bezig de geschiedenis van De Hoop die 1990 door brand zwaar werd beschadigd.

De Hoop is een goed voorbeeld van de Nederland al eeuwenlang voorzitter van de Historische

De bouw van De Hoop is nauw verbonden met de positie van de katholieken in ons land in de periode na Tachtigjarige Oorlog. Rond het jaar 1580 werd het niet-protestanten officieel verboden om hun godsdienst in het openbaar te bedrijven. Er was echter wel sprake van een zekere tolerantie: de katholieken werden niet vervolgd, maar moesten hun diensten voortaan in het geheim houden.

De rooms-katholieken in Diemen, die tot 1584 altijd de uit de Middeleeuwen daterende Marias in oud-Diemen bezochten, 'gen' de 'monds'. Zij

DIEMEN
Info
29 OKTOBER 1992

GEMEENTE-INFORMATIE

HARTVELDSEWEG 23 AANGeweZEN ALS RIJKSMONUMENT

Burgemeester en wethouders van Diemen maken bekend dat de voormalige schuilkerk 'de Hoop' gelegen aan de Hartveldseweg 23, bij besluit van 21 oktober 1992 door de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur is aangewezen als beschermd monument.

Op grond van artikel 7, lid 2 van de Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikkingen kunnen natuurlijke personen of rechtspersonen die door het besluit rechtstreeks in hun belang worden getroffen, daartegen binnen 30 dagen na dagtekening van het besluit een bezwaarschrift indienen. Dit bezwaarschrift dient te worden geadresseerd aan de Centrale Directie Wetgeving en Juridische Zaken van het Ministerie van WVC, Postbus 5406, 2280 HK RIJSWIJK.

De Hoop monument

DIEMEN - Het is definitief. De Hoop heeft de status van monument.

Op de linkerfoto, gemaakt door Gerrit Hols, toont de bouwtekeningen van de schuilkerk.

Restauratie De Hoop financieel nog niet rond

Het rijk kent naast de normale monumentenregeling voor

Als de restauratie rond is zal er een niet we eigenaar voor het gebouw moeten worden gevonden. De Hoop is nu nog eigendom van de rooms-katholieke parochie Oud-Hoofddijk.

DIEMEN - Over de restauratie van de schuilkerk De Hoop aan de Hartveldseweg bestaat nog twi- felijkheid. Dit vertelt voorzitter van de Historische Kring Diemen.

De Historische Kring Diemen heeft het initiatief genomen om de schuilkerk te restaureren.

DIEMEN - Een aantal leden van de Historische Kring Diemen heeft het initiatief genomen om de schuilkerk te restaureren.

Historische Kring schrijft boek over geschiedenis De Hoop

DIEMEN - Een aantal leden van de Historische Kring Diemen (HKD) gaat een boek schrijven over de geschiedenis van de schuilkerk.

keningen lagen in het archief van de Gecommitteerde Raden van de Provincie Holland. Dit bestuursorgaan heeft de geschiedenis van de schuilkerk in de Franse tijd was vergelijken met de tegenwoordige Ge- meente Staten," vertelt Haag.

Historische Kring Diemen heeft de Rijksdienst voor de Monumentenzorg inmiddels verzocht om het gebouw op te nemen in de monumentenlijst.

Lezing over tocht met trekschuit

DIEMEN - De heer Engels verzorgt vanavond in De Schuilplaats een lezing over 'De trekschuit'. De denkbeeldige tocht gaat van Abcoude door het Gein naar Amsterdam. Vandaar via de Amstel naar Ouderkerk aan de Amstel, door de Angstel en de Vecht naar Utrecht.

De bijeenkomst wordt georganiseerd door Historische Kring Diemen. Ook niet-leden zijn welkom. Zij betalen een klein entreebedrag. Het programma is te vinden op de website van de kring.

Octaaf Diemen

DIEMEN - Radio Octaaf Diemen besteedt zaterdag in het programma Diemer Informatie twee uur aandacht aan de restauratie van de schuilkerk. De kring Diemen aan bod. Om vier uur is er een interview met vertegenwoordigers van de brandweer van Diemen.

Op zondag wordt er tussen 12 en 14 uur Nederlands programma gedraaid. Luisteraars kunnen hun verzoekjes aanvragen via telefoonnummer 699.8495.

Verenigingen kregen f 1250,-

Van onze buurtredactie
De Diemer Operette en de Verenigingen stonden donderdagavond voor de lezing over de schuilkerk De Hoop.

DIEMEN - De Historische Kring Diemen houdt vanavond (donderdagdag 26 november, aangenomen door de gemeente) in De Schuilplaats een lezing over de voormalige schuilkerken. Veel aandacht gaat uit naar de voormalige schuilkerk De Hoop aan de Hartveldseweg. De lezing wordt gegeven door de heer G. van den Hart en is voor iedereen toegankelijk.

De Diemer Harmonie en de Historische Kring Diemen ontvangen elk uit handen van burgemeester De Hon een cheque ter waarde van f 1250,-.

Foto: Jan Onclin

Diemer Courant

DE ECHO
Stadsblad